

KÓCSAGTOLL

Darumadár fenn az égen...

Változóban a darvak repülési útvonala, ezzel együtt telelőhelyük is, egyre nagyobb csapataik már télen is Európa déli területein maradnak, nem repülnek át Afrikába. A lehetséges okokról beszélgettünk Pellinger Attila zoológussal.

– A daru Eurázsia északi területeinek erdős, sztyeppes, vizes területeken honos madara, telelni Afrika északi és Ázsia déli részére vonul. A palaszürke, impozáns állat csapatban repül, jellegzetes V alakban. A Magyarországon védett költöző madár valaha a Hanságban is fészkelte, de az élőhelyek átalakításával évtizedekre eltűntek még átvonuló csapatai is, legfeljebb egy-egy eltévedt madár tűnt fel alkalmanként.

A Finnország és a Baltikum északi lágjain fészkelő darvak az ibériai és észak-afrikai telelőterületekre tartó útjuk során néhány hétre minden évben megállnak pihenni a Hortobágy és a Dél-Alföld pusztákkal övezett nagy tavain. Azért itt, mert ezeknek a gólyához hasonló testméretű madaraknak

olyan sekély vizű, háborítatlan éjszakázóhelyekre van szükségük, melyekről napal kijárhatnak táplálkozni a gyepekre és tarlókra – avat be a darvak életének részleteibe Pellinger Attila.

– Annak ellenére, hogy a daru valaha nálunk is rendszeresen fészkelte, a XX. században már csak megpihenni járt Magyarországra, akkor viszont hatalmas csapatokban. Az utóbbi években a százezer példányt is meghaladta a Tiszántúlon átvonuló és ideiglenesen „álló-mászó” darvak száma. Ami még különlegesebbé teszi most a darvakat az az, hogy újra látnak a szakemberek áttelelő és átnyaraló egyedeket is, sőt egy-egy pár költött is az utóbbi években.

A múlt század első felében a csongrád megyei

Kardoskút volt legfontosabb gyülekezőhelyük, napjainkban ez áthelyeződött a Hortobágyra. Októberben pihennek meg a Tisza vonalában, s ez egybeesik az őszi betakarítások idejével, bőven találnak például kukoricát a nagy szemvesztéssel dolgozó gépek után.

A daru képes akár kétezer kilométert repülni leszállás nélkül, ilyenkor a felhalmozódott zsírt égetik el, de ezt egy idő után pótolniuk kell. Jellemzőjük még, hogy téli, illetve nyári szálláshelyük között nem ugyanazon az útvonalon haladnak, ezt hurokvonulásnak hívják az ornitológusok. Eddig általában Észak-Afrikában töltötték a telet, de az elmúlt évek megfigyelései azt mutatják, jelentősen módosultak a vonulási útvonalai. Egyre

kisebb csapataik jutnak el Afrikába, ahol egyébként vadásszák is őket, megállnak inkább a Földközi-tenger európai partvidékén – magyarázza a szakember. Pellinger Attila örömmel számolt be arról is, hogy már a Balaton és a Fertő környékén is egyre több csapatuk pihen meg.

– A magyarországi pihenőhelyeikről egyébként

kettéágazik az útvonaluk; vagy délről kerülnek meg az Alpokat, vagy északról, de az is egyre gyakrabban előfordul, hogy néhány egyedük át is telet.

A darvak viszonylag hosszú életűek, már a madarak viszonylatában; tíz-tizenöt évet is élnek. Ez bőven elég arra, hogy tanuljanak, tapasztalataikat elraktározzák. Ha egy helyet megismernek

és ott jól érzik magukat, biztonság van, nyugalom és bőséges táplálék, oda nagy valószínűséggel vissza is térnek. És ha nincs hó, sem nagyobb fagy, akkor nem is kell továbbrepülniük.

A darvak útvonalainak változása nagy valószínűséggel összefüggésben van a klímaváltozással, de az ő esetükben egyelőre ez pozitív hatású.

A Magyarországon védett daru valaha a Hanságban is fészkelte.

Vidra

Tatárjuhar

Csoportos csészegomba

Vörösök, tatárok, keresztések

Valódi színekavalkád 2020 fajai között

Egyre népszerűbb az év élőlényét megválasztani. A legtöbbre a nagyközönség is szavazhat, más kategóriáknál valamilyen szakmai szervezet ajánlja az adott növényt vagy állatot a figyelmünkbe. Mert mindez a figyelemről szól. Figyelem: mutatjuk az idei év választottjait!

Az év fája a tatár juhar (Acer tataricum)

Az év fája mozgalom a Soproni Egyetemről indult, és most már joggal mondhatjuk, hogy országosan ismert akcióvá „cseperedett” – miként a tatár juhar. Az internetes szavazók szerint a rezgő nyár és a húsvéti barkátadó kecskefűz ezúttal lemaradt: a honfoglaló eleink által is kedvelt tatár juhar kapta a legtöbb voksot. Ez a közepes termetű fafaj jól bírja a szárazságot és a szélsőséges hőmérsékletet, meglehetősen hosszú életű, akár 200–300 évig is növekedhet, és bár töről könnyen sarjad, gazdasági haszna nem jelentős – inkább tűzifaként értékesül. Miért ez lett a kedvenc? Talán mert ősidők óta vonzódnak ehhez a fához: girbegurba törzséhez, sűrű koronájához és a páros szárnyas makkterméséhez, melyek kis zöld vagy vöröses propellerként peregnek le ősszel a lombozattal együtt.

Az év vadvirága a májvirág (Hepatica nobilis)

A vadvirágokra is nagyon szívesen szavaznak az emberek. Ezek többségét mindannyian láttuk már, de valahogy keveset veszünk észre közülük, a nevüket meg végképp nem tudjuk. A májvirág talán kivétel, hiszen sokféle színváltozatban találkozhatunk vele, és mivel a legizgalmasabb tavaszi hónapokban virágzik, márciusban és áprilisban mindenkinek szemébe magára vonja. Kis termetű növény, alig 5–15 centiméter magas, bükösökben, tölgyesekben, gyertyánosban él. Virágzata általában kék, de olykor rózsaszín vagy fehér is lehet

– de ez nem a rosszmaúság jele! 1988 óta védett faj, természetvédelmi értéke ötezer forint.

Az év madara az erdei fülesbagoly (Asio otus)

Idén három bagolyféle versengett a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület szavazataiért: az uráli, az erdei fülesbagoly és a füles kuvik. A jelölés nem volt véletlen: a baglyok mindig is különleges szerepet töltek be az emberek életében, számos mese és legenda szereplői, sokféle hiedelem köthető hozzájuk. Az irodalomban és a képzőművészetben a bölcsesség szimbólumai, holott nem különösebben intelligens madarak. Talán az életmódjuk és ritka adottságaik miatt ruházta fel őket az ember nem mindennapi képességekkel. A szavazást végül az erdei fülesbagoly nyerte, nem véletlenül: ez a leggyakoribb bagolyfaj a Kárpát-medencében. Erdőben él, karakteres jegyei a hosszúra nőtt fültollai. Hangtalanul repül, mint minden éjszakai ragadozó, gyakorta sűrű örökzöldeket vagy üres varjúfészkeket vesz birtokba. A fülesbagoly jelenleg védett faj, egyedenkénti természetvédelmi értéke ötvenezer forint.

Az év hullője a keresztés vipera (Vipera berus)

A keresztés vipera a világ legelterjedtebb szárazföldi mérges kígyója, amit elsőként határoztak meg a tudósok önálló kígyófajként. Bár nem nagy a számuk, azért sokszor találkozni velük, hiszen naplali életmódot folytatnak. A felnőtt viperák elsősorban kisemlősöket, gyíkokat,

Erdei fülesbagoly

békákat és repülni tanuló fiatalokat fogyasztanak. A zsákmányt valóban a mérgével öli meg, de a hiedelemmel ellentétben az embert nem támadja, inkább elmenekül előle. Nevét a tarkóján megjelenő X mintázatról kapta, amely a barnás alapszínű törzsön cikcakk vonalban folytatódik. Hossza 60–80 centiméter, feje jellegzetesen vipera alakú, vagyis háromszögletű. A téli hónapokban üregekben, farönkökben hibernálja magát, a hímek márciusban, a nőstények inkább áprilisban bújnak elő: ekkor kezdődik a hosszú nászidőszak. Hazánkban a keresztés vipera ritka. Oka ennek az élőhelyek fogyatkozása és persze az emberi féltés: hiszen tudatlanságból gyakran agyonütik a békésen sütkérező példányokat. Magyarországon fokozottan védett, természetvédelmi értéke 250 ezer forint.

Az év rovara a tavaszi álganéjtúró (Trypocopris vernalis)

Ők az ökológiai egyensúly egyik legfontosabb folyamatában, a lebontásban vállalnak szerepet. Elülső rágószervükkel eltüntetik más élőlények maradványait:

feldarabolják a korhadt fákat, a lehullott avart, a trágyát és a tetemet. Pótolhatatlan tehát a szerepük a természet körforgásában. A tavaszi álganéjtúró mérete 1–2 centi csupán, teste zömök, kültakarója kerekded, fényesen kéklő vagy zöldelölő, néha majdnem fekete. Csaknem egész Európában honos, Magyarországon a hegységeken és a dombvidékeken találkozhatunk vele. Szereti a meleg, napsütötte cserjéseket, a hideg és árnyas völgyeket elkerüli. Előbb van a párvalasztás, a kiszemelt trágyakupacban a közös folyosóadás, majd azok elemozsniával való feltöltése – csak ezután jöhet a párosodás. A galacsimba a nőstény egyetlen petét rak, s beteljesítve küldetésüket, legkésőbb az első fagyok idején véget is ér az életük.

Az év hala a süllő (Sander lucioperca)

A Magyar Haltani Társaság háromféle hazai halat kínált fel a halbarátok idej „tányérjára”: a csukát, a fokozottan védett bucót és a süllőt. De hogy is kerülhetne csuka az „ünnepi asztalra”, hát még egy „cipóra” hajazó bucó? Hát persze, hogy a süllő lett a

befutó: a horgászok szemében ez a legnemesebb ragadozó, a halas étlapokon pedig a legfinomabb fogások között tartják számon. Húsa százkamertes, ízletes, nem zsíros és nem száraz... mérete is optimálisan igazodik az átlagos kínálatokhoz. Fogas kérdés, hogy mi a különbség a süllő és fogas között. Hát a természet: a másfél kilónál nagyobb példányokat szokás fogasnak nevezni, vagyis ha az étteremben ekként szerepel az étlapon, akkor vagy nagy társasággal rendeljünk belőle, vagy csak darabjai kerülnek a tányérunkra. A fogas elnevezés különben a szájában lévő kapófogakra utal (kettő alul, kettő felül), ezek segítségével zsákmányol. A süllő álló- és folyóvizekben egyaránt megél, önmaga is valódi halevő. Nem védett, de annál kedveltebb halfaj, egyesek szákbán, mások a tepsiben látják viszont szívesen.

Az év gombája a csoportos csészegomba (Microstoma protractum)

A Magyar Mikológiai Társaság döntése szerint egy igen pompás megjelenésű gombára kell odafigyelnünk az idén. A csoportos csészegomba élénkpiros színével a

tavaszi erdők igazi ékessége. Nevéhez méltón nem magányos fajta, általában 5–10 kis gombácska nő egy-egy vöröslő csoportban. Nyele alig 2–4 centiméter hosszú, kelyhe eleinte gömb formájú, később csillag alakban, hegyes karéjokkal felnyílik. Ha jól megnézzük, a felülete kívül szőrös. Lombos vagy vegyes erdők talaján él, a szerves korhadék lebontásában van nagy szerepe. Bár nagyon szemrevaló, a nem ehető gombák között tartják számon. Nem azért, mert mérgező, nem is azért, mert az állaga vagy a szaga nem teszi kívánatosá. Hanem mert olyan kicsinyke, hogy túl nagy tömegben kellene fogyasztani ahhoz, hogy érzékelhető mennyiségnek tűnjön.

Az év emlőse a vidra (Lutra lutra)

A vidra legnagyobb jótévedője talán Fekete István lehetett, Lutra című regényével nemcsak megismertette, hanem megszerettette ezt a menyétfélet – elsősorban a magyar közönséggel. A vidra életmódja szerint „kétéltű”: vagyis a víz alatt és a szárazföldön is jól érzi magát, mindkét közeg a lételeme. Maguk ásta kotorékban vagy borzvárakban laknak, melyek egyik kijárata a víz alatt végződik. Nem véletlenül, hiszen elsősorban halakat fogyaszt, de sok békát és más gerinctelen állatot is megesszik. A vidra ott él, ahol elegendő a táplálék és viszonylag zavartalan a környezet. A Kisalföldön és a Szigetközben szórványos a jelenléte. Persze nem olyan könnyű a megfigyelése, hiszen általában éjjel jár zsákmány után, olykor akár 8–10 kilométert is megtesz naponta. Európában sok helyütt összefogtak a védelmére, a halastavak környékén azonban még sokan le vadásszák mint orgazda halrablót. Hazánkban fokozottan védett, természetvédelmi értéke 250 ezer forint.

Süllő

Keresztés vipera

Tavaszi álganéjtúró

Májvirág

Tájegységi szervezetekkel bővül a nemzeti park

Átalakulnak és tájegységi szervezetekkel bővülnek a hazai nemzeti parki igazgatóságok. Összesen negyvenegy tájegység jön létre, abból három a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén.

A nemzeti parki igazgatóságok feladatkörei jelentősen kibővültek az utóbbi években, ezt a szervezeti felépítésnek is követnie kell. Országosan egységesül a szerkezet, a részlegek hasonló elnevezéssel hasonló feladatokat kapnak. A természetvédelmi örök munkájában a hatósági jellegű szerep helyett előtérbe kerül a szolgáltatói-tanácsadói tevékenység – indokolta az átszervezést Nagy István agrárminiszter.

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén három tájegység köré szervezik a feladatokat. Egyik a Fertői tájegység, amely a Fertő tó és környezetének nemzeti parki részét, valamint a Soproni Tájvédelmi Körzetet foglalja magában. Másik a Hansági tájegység, amely a Hanság és a Tököz nemzeti parki védettség alatti részeit érinti. Harmadikként a Duna menti tájegység jön létre, amely a Szigetközi és Pannonhalmi

Fersch Attila, a Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatóhelyettese.

Tájvédelmi Körzeteket jelentősen. Mindegyik tájegység kiegészül az adott térség kisebb természetvédelmi és Natura 2000-es területeivel – tudtuk meg Fersch Attilától, a Fertő-Hanság Nemzeti Park igazgatóhelyettesétől.

A tájegységi rendszer a természetvédelmi őrszolgálaton belül már több mint két évtizede kialakult, ehhez igazodnak a nemzeti parki tennivalók most más szakterületeken is. – Az átalakítástól azt reméljük, hogy az egyes tájegységek térségében élő lakossággal, gazdálkodókkal és más szervezetekkel az eddigieknél is közvetlenebb kapcsolattartásra nyílik lehetőség, az aktuális feladatokat nagyobb

önállósággal, helyben tudjuk majd szervezni, a tájegységvezetők pedig több kérdésben is önállóan, gyorsan tudnak majd dönteni. A tájegységek a jövőben közvetlenül irányítják és szervezik például a helyi értékek megfelelő kezelését, a kutatási és monitoring tevékenységet, az ökoturizmust és az egyes bemutató központok működtetését, valamint a természetvédelmi őrzési feladatokat – tette hozzá Fersch Attila.

Az átalakítás a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban már elkezdődött, de mivel csak kisebb változtatásokra van szükség, ez leginkább a feladatok szétválasztására, pontosabb definiálására, a személyi állomány

és igazgatósági eszközök megfelelő helyre történő szétosztására szorítkozik. A meglévő személyi állomány nem növekszik, azonban a munkatársak mintegy ötöde a központi szervezeti egységektől átkerül a tájegységekhez. Az igazgatóság központi feladatai ezzel párhuzamosan csökkennek. – Mindezt igyekezünk úgy megoldani, hogy az átcsoportosítással érintett kollégák ebből lehetőleg minél kevesebbet érezzenek meg, azaz az eddigi feladataikhoz és lakóhelyükhöz igazodunk. Olyan kollégák vezetnek az új tájegységeket, akik már korábban is ott tevékenykedtek és bizonyították felkészültségüket – zárta az igazgatóhelyettes.

Amerikai jelzórák

Közönséges vízi jácint

Naphal

Vörösfülű ékszerteknős

Vigyázat: inváziós fajok a láthatáron!

Tudták, hogy a megunt vagy a gyerekszobából kinőtt otthoni akvárium élőlényei a természetes vizekben komoly károkat is okozhatnak? Ha természetbarát megoldásokat választanánk, inkább keressünk rá a www.invaziosfajok.hu oldalra!

A tatai Által-ér környékén nemrégiben komoly természetvédelmi beavatkozásra volt szükség, mert a nagyvirágú tóalma olyannyira elszaporodott, hogy nagy területen beborította a szabad vízfelületet, csökkentve annak oxigénellátását és gátolva a víz alatti közlekedést. Gyakran előfordul, hogy egy-egy agresszív faj kiszorítja a meleg vizekben őshonos populációt. Ezeket az

erőszakos, eredendően tájidegen növényeket és állatokat hívják a szakemberek „invazív fajoknak”. Az elterjedésükben sokszor mi magunk vagyunk hibásak: azt hisszük, jól teszünk, ha az akvárium életközösségét (miután otthon nem jut rájuk hely, idő vagy figyelem) természetes vízbe juttatjuk. Hát nem: a guppik a termálvizekben életben maradnak ugyan, de a többi kis

díszhalacska nem. A sárga- és vörösfülű ékszerteknősök azonban nem pusztulnak el a szabadban, hanem kiszorítják az egyetlen őshonos hazai társukat, a mocsári teknőst. Korábban úgy tartották, a szabad természetben nem szaporodnak ezek az egyedek, de azóta megdőlt ez a tévhit.

Vagyis ha természetbarát módon szeretnénk megszabadulni otthoni „exeinktől”, előbb tájékozódjunk! Többek között ebből a célból nemrégiben új honlapot indított a szaktárca a Fertő-Hanság Nemzeti Park kezdeményezésére az inváziós fajokról. A www.invaziosfajok.hu egyik szerkesztője, Szita Renáta

biológus abban látja a legnagyobb feladatot, hogy megbízható és friss információkkal segítsék az átlagembert abban, hogy valóban természetbarát módon cselekedhessenek. A Fertő-Hanság Nemzeti Park munkatársa kiemelte, hogy az agrártárca kezdeményezésére az idegenhonos teknősök „jobb sorsra érdemes” egyedeket a hazai állatkertek kötelesek befogadni.

De minden baj megelőzhető, ha a felelős állattartás kapcsán önmagunk lehetőségeivel, türelmével és életmódjával is tisztában vagyunk. Annál is inkább, mert közeledik a húsvét és hamarosan itt a nyúlseason.

TARTALOM

Darumadár fenn az égen...	1
Vörösök, tatárok, keresztetek...	2
Valódi színkavalkád 2020 fajai között	
Tájegységi szervezetekkel bővül a nemzeti park	3
Vigyázat: inváziós fajok a láthatáron!	3
Változóban a Soproni-hegység erdőállománya	4
Kopófélben az erdélyi kopó?	4
Színesedett a madárvilág	5
Az erdők folyamatos átalakulása is hatással van a madarakra	
Meg kell menteni a jövőnek a rákosi viperát!	6
A kádban inkább kardot használ, nem hárfát.	6

PaNaNet+ I-IV.

Önkénteseket is bevonnak a monitorozásba	7
A globális változások hatásai is megfigyelhetők	
Lepkék, szitakötők, bogarak a digitális térképen.	7
Európai Lepkék Éjszakája	7
Vigyáznak a parkra	8
Őrzés drónnal, helikopterrel és jeladóval	
Madárvárta	8
Osztrák-magyar határon átnyúló természetvédelmi projekt	
Megújul az egykori Halászcsárda	8
Pusztul, pedig arborétum lehetne	9
A sopronhorpácsi kastélypark a megye legkiválóbbja volt valaha	
Fantasztikus fotókon a természet	9
A Fertő-Hanság Nemzeti Park programjai	10
A turistáké lesz a főszerep.	10
Élményekre hív a természet	11
A legék kastélya az Esterházy-kastély	11
Liba labor – a környezettudatos hulladékkezelésért	12
Kulináris élvezetek az Alpokalja-Fertő-tájon	12
Helyi ízekkel és különleges ételkínálattal várja a hozzájuk betérő vendégeket öt étterem	
Receptsarok	12

IMPRESSZUM

KIADJA: a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (9435 Sarród, Rév-Kócsagvár) és a Nationalpark Neusiedler See – Seewinkel (A-7142 Illmic). **MEGJELENIK:** évente egy alkalommal. **NYOMDA:** Styria, 8011 Graz. **SZERKESZTŐSÉG:** Mediaworks Hungary Zrt., Kisalföld Sopron. **SZERKESZTŐ:** Bódvai Ildikó.

A kiadvány az INTERREG V-A Ausztria-Magyarország Program – ATHU003 számú – PaNaNet+ rövid című projekt keretében készült.

Változóban a Soproni-hegység erdőállománya

Fotó: Kisalföld – Magasi

Az Alpokalja egyik osztrák–magyar határon átívelő tájegysége a Soproni-hegység, amelynek közel ötezer hektáros kiterjedésű magyarországi területét 1977-ben teljes egészében tájvédelmi körzettel nyilvánították.

– A Soproni-hegység hazánk legidősebb kristályos rög-hegysége, amely potenciális erdőterület. Közel kilencven százalékát napjainkban is erdő borítja, ugyanakkor az elmúlt évszázadban nagy változások következtek be az állományban – informált prof. dr. Lakatos Ferenc erdőmérnök, egyetemi tanár, a Soproni Egyetem intézetigazgatója. – Három évtizeddel ezelőtt a felét még a fenyő jellemezte, zömében lucfenyő, amely mintegy ezerszáz hektáron terült el. Mára ez a töredékre, néhány száz hektárra csökkent. Ennek eredményeképpen az erdők összetétele jelentősen átalakult. A fenyőerdők helyét átvették a lombos fajok, főként a tölgy és a bükk. – S hogy mi vezetett ide? – folytatta a professzor. – A XIX. században a soproni erdők meghatározó része úgynevezett sarjerdő volt, ami a tuskó- vagy gyökérsarjából felújult erdőt jelent. Minél öregebb

korukban vágták le a fákat, annál kisebb mértékben voltak képesek megújulni sarjaikból. A sarjerdők biztosították a soproniak és környékbeliek tűzifaellátását.

Megváltozott a helyzet, amikor 1874-ben sikerrel pályázta meg a soproni erdőgondnoki állást Muck Endre (1851–1925), akit a szakma a soproni erdők atyjának nevez. Muck Endre 1886-ban készítette el a soproni erdők első üzemtervét, ami a rendszeres erdőgazdálkodás alapjává vált. Meggyőződéssel követte a fenyvesítés határon túl divatos irányzatát: főleg erdei és lucfenyőt kezdett ültetni, ugyanakkor a lombcsemeték kiültetésére is nagy figyelmet fordított. Telepítései igen komoly méretűek voltak. Így például egyedül 1910-ben kiültettek 229 ezer luccsemetét, 94 ezer erdei-, illetve feketefenyő-csemetét, 6 ezer jegenyefenyőt, 165 ezer lombcsemetét. Még napjainkban is van nyoma

annak, hogy szép sorban követi egymást a vörösfenyő, a lucfenyő, a tölgy- és a bükk-állomány. A fenyőkkel leginkább egy majdani egészséges, „felnőttkoráig” élő tölgy- és bükkerdőnek kívánta előkészíteni a terepet. Elképzelése szerint néhány évtized múlva kivágják a lucot, s ekkor egy vörösfenyővel kicsit elegyes tölgy- és bükkerdő marad vissza. A lucfenyő azonban olyan jól növekedett, hogy esetenként dominánssá vált.

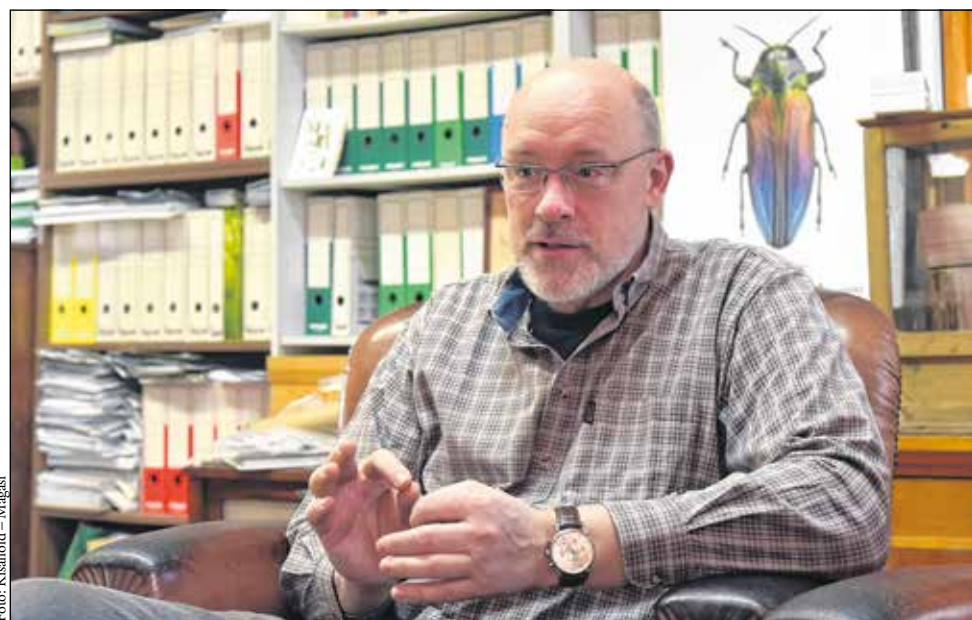
Hosszú évtizedekig nem is volt ebből semmi probléma, de a második világháborút követően jelentkeztek az első jelei a várható katasztrófának. Ugyanis a háború alatt nem tervszerű erdőgazdálkodás zajlott, hanem az aktuális igényeknek való megfelelés. Az első szűkáró-sodást 1946–48-ban tapasztalták a fenyveseknél, de ezt pár évtizedes nyugalom váltotta fel. A kilencvenes években azonban újult erővel támadt a szű a lucosokban. A

pusztulásnak két oka is volt. Egyrészt a lucfenyők akkor érték el azt a kort, amikor már nehezebben tudtak védekezni a szűbogarak ellen, másrészt a klímaváltozás első jeleiként hosszú, száraz nyarak jellemezték ezt az időszakot. Az időjárási körülmények kedveztek a szűbogarak elszaporodásának, viszont legyengítették a fenyőket. – A nagymértékű károsodás kihívások elé állította az erdőgazdaságot. A korábbi évekhez viszonyítva többszörös

menyiségű fakitermelésre volt szükség, sőt, ezt követően a nyitottá vált területeken új erdőket kellett létrehozni – emelte ki prof. dr. Lakatos Ferenc.

– A lucfenyő jelentősen háttérbe szorult, helyét a bükk és a tölgy vette át. A lombos fajokhoz viszont egészen más élővilág kötődik, mint a fenyvesekhez. A szűbogarak és a viszonylag kevés védett rovar helyett megjelentek a lombrágók, a leveliszívogatók és a gubacsképző

rovarok. A gubacs nem más, mint a növényi szövetekben kifejlődő rendellenes sejtszaporulat vagy sejtméret-növekedés, amely főként különféle rovarok tevékenységének, szúrásának hatására jön létre. A gubacs a benne vagy rajta élősködőknek az időjárás és az ellenség ellen védelmiül, egyszerűen költőfészkekül is szolgál, hogy ott fejlődhesenek ki utódai. Mindez természetesen a madaraknak bővebb „étlapot” jelent – zárta prof. dr. Lakatos Ferenc.

Prof. dr. Lakatos Ferenc: A lucfenyő háttérbe szorult, helyét a bükk és a tölgy vette át.

Tatai Sándor gyermekei, Zsófi és Matyi az egyik növénykopóval. Imádják egymást.

Kopófélben az erdélyi kopó?

A komondort, a kuvaszt, a pulit és a magyar vizslát nem kell bemutatni a kutyabarátoknak. A pumi, a mudi és a magyar agár már nem mindenkinek olyan ismerős. Az erdélyi kopó az egyik legősibb magyar kutyafajta, népszerűsége és egyedszáma azonban mára jócskán megcsappant. Ezért is nagy öröm, hogy a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatósága egyik munkatársa, Tatai Sándor odahaza erdélyi kopókat nevel.

Tárnokréti egyik legszélső házában él a Tatai család: két kisgyerekekkel és (jelenleg) hat erdélyi kopóval. Azért a szélső házában, mert a kutyáknak nagy a mozgásigényük, sokszor és sokat kell velük menni, és nagyon hasznos, ha a kert végében szabad a terep.

A kopó vadászkutya, akinek az ösztöneit nemcsak edzeni, hanem uralni is kell. Tatai Sándor viszi őket vadászni, időnként versenyezni, de a kutyáknak az is nagy öröm, ha a gyerekek tavasszal végére kiszabadulnak a házból és szaladhatnak, ugrálhatnak,

labdázhatnak vagy egyszerűen csak közelükben érezhetik az embert. Az erdélyi kopó családbarát és gyerekszerető, ugyanakkor házörző és munkakutya egyben. Igazán jó választás, ha valaki egy okos tekintetű, megbízható, jól nevelhető és szórét

nem hullató, öntisztító fajtára vágyik. Csak időnk legyen rá odafigyelni, megismerni, képezni, trenírozni... – mint ahogyan ezt szinte minden kutyafajtánál leírhatnánk.

Sándor nagykamasként találkozott először az erdélyi kopóval. Természetvédelmi szakemberként pedig már tudatosan keresett olyan kutyát, ami vadászatra is alkalmas és hagyományosan magyar fajta. A magyar agárral akkoriban még nem lehetett vadászni, ezért lett 22 évvel ezelőtt az első saját kutyája

Fotó: FHNP

Színesedett a madárvilág

Az erdők folyamatos átalakulása is hatással van a madarakra

A Soproni-hegység szűkárósodott fenyőinek kitermelésével keletkező nyílt területeken sajátos madárközösség alakult ki. Így például megtelepedett itt a lappantyú is. Ez az egyetlen olyan faj, amely a faágakra nem keresztben, hanem hosszában ül ki.

– A Sopron madarairól szóló első összefoglaló Fászl István nevéhez fűződik, aki az 1883-ban kiadott munkájában még kevés olyan madárról tesz említést, amely a fenyőhöz kötődik – utal a régmúltra dr. Winkler Dániel egyetemi docens, aki a Soproni-hegység madárvilágáról írta doktori disszertációját. – Csak a későbbiekben jelent meg a siketfajd, amely fenyőtűvel táplálkozik. Érdekes momentum, hogy a múlt század harmincas éveiben mint fészkelő mégis eltűnt vidékünkéről, utoljára pedig 1973-ban látták Sopron környékén. A fenyők betelepítésével együtt érkezett a hegységbe a keresztcsőrű, amelynek csőre kifejezetten a fenyőtoboz pikkelyei között megbúvó mag kiemelésére specializálódott. Ezzel együtt az 1883-as kiadványban még nem szerepelt a fenyvescinege, miként a búbos cinege sem, s a királykát és a süvöltőt is csak mint téli vendégeket említik.

– Mint régen, napjainkban is a bükkösök és a tölgyesek jellemzik inkább a soproni hegyvidéket, a fenyvesek

ma már egyre jobban kiszorulnak. Ugyanakkor az erdők korosztályviszonyainak átalakulása is hatással van a madárvilágra – folytatta a szakértő. Az idős faállományokhoz természetesen nagyobb számú madárfaj kötődik. Ugyanis az álló vagy fekvő holtfában előforduló rovarok, rovarlárvák kitűnő csemegét jelentenek a harkályok, a csuszka és a fák törzsét spirálisan végigpásztázó fakuszok számára. A rövidkarmú fakusz és a hegyi fakusz mellett egyedülálló módon a fa elváló kérge alá építi fészket. Az énekesmadarak közül leggyakrabban az erdei pinttyel és a szécinegével találkozhatnak a soproni hegyvidék kirándulói.

A károsított fenyvesek úgynevezett egészségügyi termelését követően nyílt élőhelyek keletkeznek, amelyek szintén sajátos madárvilága. Megtelepedhet itt a földön fészkelő és éjszaka aktív lappantyú, amely az egyetlen olyan madárfaj, amely a faágakra nem keresztben, hanem hosszában ül ki. S mivel tollazatának mintázata beolvad

Dr. Winkler Dániel a Soproni Egyetem madártani gyűjteményében.

környezete növényvilágába, igen jó rejtőzködő madár. Ugyancsak szereti a tisztások nyílt területét a citromsármány, mert földön fészkelő madárként speciális élőhelyigénye van. Táplálékát elsősorban gyommagvak képezik, de rovarokat és pókokat is fogyaszt. Számos olyan madárfaj is él a soproni hegyvidéken, amely kedveli az erdőszegélyeket, szegélycserjéseket. Ilyen például

a barátposzáta, amely rovarokat és pókokat gyűjtöget ágakon, leveleken, vagy a töviszúró gébics, amely többet öl, mint amennyit elfogyaszt, és ezért a fölös prédát tövisekre szurkálja, „karóba húzza”, hogy később a felpeckelt fölösleghez nyúlhasson.

– Ha a tarvágást, majd erdősítést követően egy terület növényzetének alakulását nyomon követjük, kezdetben gyors és szembetűnő

változások tanúi lehetünk. Elmondható, hogy amikor cserjésedik, majd beerdősül a nyílt terület, a növényzet szukcessziós átalakulásának folyamatával együtt a madárközösség összetétele is módosul. Bizonyos fajok eltűnnek, mások odatelepülnek – mutatott a jelenségre dr. Winkler Dániel. – További érdekesség, hogy a Soproni-hegyégben fekete gólyapár is él. Igaz, ősszel délre

költözik, de tavasszal mindig visszatér. Környékünkön költ hazánk legnagyobb bagolyfaja, az uhu, és számosan megfigyelték már a soproni hegyvidéken Magyarország legkisebb bagolyfaját is, a törpekuvikt. Összességében a Soproni-hegység madárvilága ennél sokkal gazdagabb (közel 200 fajt mutattak ki a területéről), ezúttal csak néhány különlegességet emelünk ki belőle.

Citromsármány

Lappantyú

Süvöltő

erdélyi kopó: törzskönyvi nevén Disznógrasztó Ava. A név sokat elárul erről a fajtról, manapság elsősorban a vaddisznó felhajtására és megállítására használják a vadászok. Mindehhez a kutya nagyfokú önállóságára van szükség, hiszen akár egy kilométernyi távolságra is jeleznie kell a gazdájának, ha megállította a vadat. Ilyenkor persze ugat, de egyébként csendes fajta. A Tatai család kertje is inkább gyerekzsivajtól hangos. Pedig a kopók mindenütt ott vannak: a legidősebb Bori 14 éves szuka, mozgása már kicsit lassú, de mindig tudja és

ellenőrzi, ki melyik irányból lépi át az ajtót. Fecske éppen vemhes, két hét múlva esedékes az újabb (szám szerint a 14.) alom. Nadas és Nótás egyévesek, még pajkosak kicsit. Déva a kennelel figyel a többieket, Maros vendégségben van a háznál pár hetet. A hosszú lábú kopókhöz tartoznak: szikárak, izmosak, elegánsak. Szinte látjuk, amint egy nemesi vadászat után pózolnak a festőnek – előttük sorban hevernek a nagyvadak: medve, bölény vagy disznó, ahogyan Erdélyben ez szokás volt. Szívós és bátor fajta, virágkorát a középkorban

élte, főleg a hegyvidéki és a vizes vidéken vették legjobban hasznát.

A XX. század elejére (többek között a megváltozott vadászati és társadalmi szokásoknak köszönhetően) szinte kiveszett ez a kutya fajta. Az erdélyi kopó „újjaszületése” ötven évvel ezelőtt kezdődött, jelenleg talán tíz kennelel foglalkoznak rendszeresen a tenyésztésével. Tárnokrétiben minden második évben van alom, általában 8–10 kölyök születik. A szemlék, a fedettetés, a DNS-vizsgálatok mind a tenyésztőt terhelik: a törzskönyvezett

egyedek 80–100 ezer forintot is érnek. A viszonylag kis létszámú erdélyi kopó-állományt azonban nagyon fontos genetikailag

tisztán megőrizni, többek között ezért tevékenykedik a Magyarországi Erdélyi Kopó Klub. Tatai Sándor azt javasolja, ha valaki ezt a

fajta keresi, mindenképpen törzskönyvezett kölyköt válasszon – így is segítve, ne hogy végleg kikopjon a kopó a hazai kutyavásárokról.

Az erdélyi kopó-állományt fontos genetikailag tisztán megőrizni. Felvételünkön a Tatai család két legfiatalabb kutyusa.

Meg kell menteni a jövőnek a rákosi viperát!

A legveszélyeztetettebb gerinces állatfaj ma Magyarországon a rákosi vipera, ezért a szakemberek mindent elkövetnek a megmentésükért. A Hanságban már évek óta tart az élőhelyük helyreállítása és visszatelepítésük, most a Fertő-tájon folytatódik a program.

– Tárnokréti és Lébény térségében a megfogvatkozott állomány megerősítésére már telepítettünk rákosi viperákat, most egy uniós pályázatnak köszönhetően a Fertő–Hanság Nemzeti Park más területein is folytatódik a program – mondta el előjáróban Pellinger Attila, a nemzeti park természetmegőrzési osztályának vezetője.

A Kiskunsági Nemzeti Park területén 2004 óta működő Rákosivipera-védelmi Központban ellenőrzött körülmények között tenyésztik és nevelik fel a hansági állományból származó

kis termetű kígyók utódait. A rákosi vipera Magyarországon féltett kincsei közé tartoznak, ugyanis ez a legveszélyeztetettebb gerinces állat hazánkban. Ha nem tudunk hatékony védelmet biztosítani az emberi beavatkozásokkal szemben, az állat végleg kihalhat.

– A kígyókkal szemben az emberekben gyakran ösztönös irtózást tapasztalunk, pedig a rákosi viperában nincs semmi félelmetes. Nem nő meg fél méteresnél nagyobbra, s csupán ujjnyi vastag. Bár van mérgefoga, gyenge mérgét a tápláléka

– sáskák, apró rágcsálók – elejtésére használja, az emberre nem jelent veszélyt. Mérge egy kiadósabb darázscsípéshez hasonlítható, alapvetően rejtőzködő életmód jellemző rá és ritkasága miatt legfeljebb azok találkoznak vele, akik pontosan ismerik előfordulási helyeit és kifejezetten keresik – mondja a szakember. Bármilyen különös, kis termete miatt sokkal több természetes ellensége van, mint amennyi potenciális zsákmánya. Az emberi segítségre azonban elsősorban azért szorul rá, mert élőhelyeit a XIX. és XX. század folyamán éppen mi, emberek számoltuk fel, és ma már csak szigetszerű, apró, elzárt élőhelyfoltokon létezik. Ez a megőrzésükért tett erőfeszítéseket is megnehezíti. A kitelepített kígyókból sem mind éli túl az első évet,

madarak, gyakran rókák, borzok, ölyvek, gólyák táplálékaivá válnak.

– Az EU Life+ programja most azt is lehetővé teszi, hogy a Fertő–Hanság Nemzeti Park területén újabb

túlélést szolgáló élőhelyeket rehabilitáljunk hazánk legveszélyeztetettebb állata számára. Ezeken a látogatóktól elzárt területeken telepítetünk aztán vissza felnőtt egyedeket, ahol gépi kaszálás

nem veszélyezteti őket, kerítés óvja őket attól is, hogy könnyű prédájává váljanak a ragadozók számára és a legelvetési rendszertől a növényzetig minden az ő túlélésüket szolgálja.

A látogatóktól elzárt területeken telepítenek vissza felnőtt egyedeket a Fertő-tájon is.

A kádban inkább kardot használ, nem hárfát...

Kriskó Ádám még csak tanulja a sajtmesterséget, de máris mesteri sajtokat készít Rábca-kapiban. A „medvehagymás friss” sajtjukat és a „rábcafűszeres rétesüket” a nemzeti park védjegyével is ellátta. Ottjártunkkor éppen könyékig merítette a „kardját” a 200 liternyi aludtjében...

A falu szélétől nem messze, egy régi parasztházban működik a családi vállalkozás, a Kriskó Sajtműhely – nincsenek útbaigazító táblák, sem hivalkodó felirat, de aki akarja, megtalálja őket a kerámia-cégéres bejárat mögött. Alig kétkonyhányi helyen működik a kis családi vállalkozás: a papától örökölt földön takarmányt természetesen és marhákat tartanak, a tejükből pedig joghurt, túró és sajt készül. 2011-ben kezdtek a tejfeldolgozást, eleinte hobbiból, a maguk öröme és a saját szájuk ízlésére. Egyre többeknek tetszettek a kézműves sajtjaik, mígnem lassan eldöntötték, legyen ez az út. A feleség, Zsófia

kiváltotta az őstermelői igazolványt, és a fiatal pár fejest ugrott a tejbe... Havi 3000 liter tejet dolgoznak fel, amiből mintegy 300 kilogramm sajt kerül ki a kezük alól. Készítenek friss és füstölt sajtokat, de vannak érlelt és gyúrt sajtjaik is. A hagyományos ízek kedvelőinek szól a „kapista”, ami nem a megszkott trappista, hanem annak a (Rábca)kapiban gyártott változata. Az ínycsevek szívesen viszik a lágy sajtokat és a camembert típusú finomságokat, ebből is többféle készül a Kriskó-konyhában. Ádám kedvence most éppen az óvárijuk, de már a húsvét-ra is készülnek: a tavaszi újdonság a csülkös sajtjuk lesz,

Kriskó Ádám és felesége, Zsófia havi háromezer liter tejet dolgoznak fel.

amire máris sok megrendelés érkezett.

Ádám eredetileg erdőmérnöknek tanult, Rábca-kapira úgy házasodott, és ahogy körülnéztek a környéken, rájöttek: abból kell megélniük, ami ott adódik. Ez pedig a föld és az állatok. A megtermelt tejnek egyelőre csak a harmadát dolgozzák fel, de

nem is szeretnék túlnőni a családi kereteken. Hamarosan megszületik a harmadik baba a családban, nem akarják túlvállalni magukat sem időben, sem beruházás frontján. A termékeik minősége felette van az áraiknak, de szeretnék megtartani a törzsvásárlókat, és azt tapasztalják, aki kóstolta a Kriskó-féle

négyhagymás sajtot, a vargányásat vagy éppen az aszalt paradicsomos-bazsalikomos csodát, mind visszatérnek hozzájuk. Szombatonként ott vannak a csornai piacon, de a legtöbb rendelés online érkezik és sokan házhoz jönnek a termékekért. Több-ször jártak már a régió gasztronómiai rendezvényein:

Pannonhalmán, Győrben vagy a sarródi Kócsagvárban és Lászlómajorban is. Maguk nem keresik az efféle programokat, de ha meghívást kapnak, szívesen elmennek. Azt mondják: nekik a régióban éppen elég kedvelőjük van, nem is bírnák a távolabbi szállításokat. Sokan csomagolásmentesen vásárolnak tőlük, ezt a környezetbarát megoldást egyre jobban preferálja maga a sajtműhely is.

Helyi földön termelik a takarmányt, helyi vizet itatnak az állatokkal és helyben készülnek a sajtjaik – mi kell ennél több! „Talán hogy a helyben élők egyre tudatosabban keressék a helyi ízeket!” – mondja Kriskó Ádám, miközben egy másik daraboló-keverő eszközre, a „hárfára” vált. És mindezt valóban nem is kell messze mennünk: Kapiban nemcsak sajtból, hanem a családi gazdaság titkaiból és a falusi kisvállalkozások fortélyáiból is kaphatunk kóstolót.

Természeti élmények továbbfejlesztve

NEduNet – az új határon átnyúló kezdeményezés

A Pannonian Nature Network – a nyugat-pannon térség natúr- és nemzeti parkjainak határon átnyúló projektje – 2008 óta elkötelezett és tapasztalt partnerekből álló, erős hálózatot hozott létre. Ezzel egyidejűleg lehetővé tette valamennyi érdekelt területen a természeti élmény ökoturisztikai kínálatának, valamint infrastruktúrájának jelentős bővítését és fejlesztését.

A „természeti élmény” területének határon átnyúló súlyát az INTERREG V-A Ausztria–Magyarország Programban megvalósuló PaNaNet+ projekt keretében fejlesztik tovább.

A határon átnyúló projektek helyét és szerepét méltatta Rácz András, az Agrárminisztérium környezetügyért felelős államtitkára a Nature Education Network – NEduNet – projekt nyitórendezvényén 2019. augusztus 27-én az ausztriai Illmichben (Ilmitz), ahol bemutatták a Fertő–Hanság és a Neusiedler See–Seewinkel Nemzeti Park legújabb közös kezdeményezését. Rácz András előadásában elmondta, hogy a 2020-ban véget érő többéves pénzügyi

időszakban a hazai költségvetés és az Európai Unió forrásainak felhasználásával több mint 60 milliárd forintot fordítottak a természeti értékeink megőrzésére és bemutatására célzó közvetlen beruházásokra. Az így megvalósult közel száz projektnek köszönhetően összességében legalább 100 ezer hektáron javul természeti területeink állapota. Ennek is köszönhető, hogy ma Magyarországon a nemzeti parkok az ökoturizmus legnagyobb letéteményesei, az elmúlt évben a statisztikai adatok szerint mintegy 1,6 millióan látogatták meg a hazai nemzeti parkokat – hangsúlyozta.

Az államtitkár megjegyezte, hogy a magyarországi

Rácz András, az Agrárminisztérium környezetügyért felelős államtitkára.

gi nemzeti parkok jól teljesítenek a pályázati források lehívásában, és kiemelte a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóságának tevékenységét.

Rácz András kitért arra, három határon átnyúló természetvédelmi projekt játszik abban szerepet, hogy a nemzeti park igazgatóságának ökoturisztikai létesítményei fejlődjenek, és élményekben gazdag programokkal

segítsék a környezeti nevelést és a szemléletformálást.

Az illmichi rendezvény témáját adó NEduNet a Fertő–Hanság/Neusiedler See–Seewinkel Nemzeti Park újabb, határokon átívelő kezdeményezése, amelynek az a célja, hogy a magyar és az osztrák nemzeti park térségében lévő iskolák és más oktatási-nevelési intézmények részére közös természetvédelmi programokat alakítsanak ki hosszú távon.

Kulcsárné Roth Matthaea igazgató (Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatósága), Johannes Ehrenfelder igazgató (Nationalpark Neusiedlersee–Seewinkel), Astrid Eisenkopf, Burgenland tanácsosa.

Mindezen túl egy határon átnyúló, közös nemzeti park természetvédelmi őrszolgálat keretfeltételeinek megteremtését is biztosítja a projekt, amely révén a magyar oldalon természetvédelmi őrszolgálati központ létesül az egykori fertői halászsárga rekonstrukciójával Balf térségében – tette hozzá.

Osztrák oldalról Astrid Eisenkopf, Burgenland tartomány tanácsosa méltatta a határon átnyúló projekteket,

és reményét fejezte ki, hogy a két nemzeti park a jövőben is eredményesen dolgozik a közös projektek megvalósításában.

Kulcsárné Roth Matthaea (Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatósága) és Johannes Ehrenfelder igazgatók (Nationalpark Neusiedlersee–Seewinkel) is köszöntötték az érdeklődőket, és méltatták a két nemzeti park több mint 20 éves közös együttműködését.

II. Kerka–Mura Vízimuri

Az első, 2018. júliusi alkalomhoz hasonlóan nagy érdeklődés övezte a 2019. július 13–14. között Kerkaszentkirály és Muraszemenye térségében megrendezett II. Kerka–Mura Vízimurit.

A két nap alatt összesen több mint kétszázötvenen vettek részt a programon, amire 17, négy–nyolc főből álló csapat nevezett. Családi és baráti társaságok próbálhatták ki vadregényes folyókon az evezést, és sok más érdekes kihívást is

Több mint kétszázötvenen vettek részt a Kerka–Mura Vízimuri 2019. programjain.

teljesíthettek a vízfesztivál csapatversenye keretében, ahol nemcsak a gyorsaság, hanem a felkészültség és a

megfigyelőképesség is számított.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság az

INTERREG V-A Ausztria–Magyarország Programban támogatást nyert PaNaNet+ projekt keretében valósította

meg az eseményt. A szervezéssel megbízott Pisztráng Kör Egyesület a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósággal és a helyi civil szervezetekkel, vállalkozókkal együttműködve tervezte meg a két nap programját. Kiemelten fontos célkitűzés volt ennek során a természeti értékek bemutatása, nem tudományos előadás, hanem játékos, interaktív felfedezés formájában. A vízfesztivál első napján a benevezett csapatok Kerkaszentkirályon szálltak csónakba, majd Muraszemenyén, a Hódvár Vízitúra Kikötőben értek partot. Onnan kerékpáros felfedező úton jutottak vissza

Kerkaszentkirályra, ahol még sok izgalmas szárazföldi kaland várt rájuk. A második napon vezetett vízi, kerékpáros és gyalogos túrák közül választhattak a jelenlévők.

A PaNaNet+ projekt keretében 2018 és 2019 júliusában megvalósított vízfesztiválok tapasztalatai alapján valós igény van az ilyen jellegű, aktív szabadidős programkínálatra. Ennek megfelelően a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság a térségi partnerekkel együttműködésben tervezi a programsorozatot folytatását.

bfnp.hu/kerka-mura

Növekvő igény a természeti élmények iránt

A natúr- és nemzeti parkok továbbfejlesztik látogatói programjukat

Sok dolgozó számára könnyű az átállás egy pihentető, mégis tanulságos – és nagyon családbarát – szabadidős tevékenységre. Amilyen gyakran csak lehet, a tanárok is a természetet használják az oktatás szabadtéri osztálytermének. A természetfotósoknak és a madármegfigyelőknek is megvannak a saját igényeik a natúr- és nemzeti parkok felé. A valódi természeti élmények iránti növekvő érdeklődés miatt, elsősorban a védett területeken, szükség van a vezetett túrák, előadások, workshopok, vagy akár a természeti élménynapok sokféleségének fejlesztésére.

A PaNaNet+ részeként, a nyugat-pannoniai és a burgenlandi natúr- és nemzeti parkok uniós társfinanszírozású hálózati projektjének keretében a partnerek ezért intenzíven dolgoztak a látogatói programok minőségbiztosításán. Kovács Balázs (GD Consulting) koordinálásával és turisztikai marketingpartnerek bevonásával a védett területek vezetői részletesen megvitatták a minőségbiztosítási szempontokat egy 2019. novemberi workshop során Hegykőn, a Fertő–Hanság Nemzeti Parkban, hivatkozva az ajánlat status quo helyzetére a négy nemzeti parkban és kilenc natúrparkban. A workshopot a jelenlegi programok áttekintése és egy ellenőrző

lista első vázlata előzte meg a régió erősségeinek, gyengeségeinek és bevált gyakorlataira vonatkozó példáinak objektív értékelése érdekében.

A közösen kidolgozott javaslatokat négy csoportra lehet osztani:

- Marketing – az ajánlatok elkészítésétől a reklámig és az eladásösztönzésig
- Természeti élmények tudatosítása
- Szervezési követelmények
- Védett területek igazgatóságainak jogi keretei és hatáskörei

A **MARKETING** kulcsfeladata, hogy a meglévő ajánlatokat minden érintett célcsoport számára láthatóvá tegye. A program kompakt leírása nemcsak a költségeket és a

Kis csoportok, sok idő: A nyugat-pannon régióban számos lehetőség nyílik a természetvédelmi programok továbbfejlesztésére.

találkozási pontot tartalmazza, hanem például az útvonalak nehézségi szintjét is. A résztvevők fejlesztési igényeinek lehető legjobb kiaknázása érdekében kérdőívek kiadása is ajánlott. Különösen fontos a PaNaNet partnerterületek számára, hogy elkerüljék a látogatóprogram egyszerű szórakoztató imázsát, elvégre fontos, hogy a hiteles természeti élményt a lehető legszorosabban összekapcsolják az oktatási feladattal.

A **TUDATFORMÁLÁS** magában foglalja a természet szervezett élményének korlátait is: az érzékeny élőhelyek tiszteletben tartása érdekében a legtöbb program legfeljebb 20 résztvevővel rendelkező kiscsoportokra irányul, ami természetesen pozitív hatással van a kirándulás minőségére is.

A **SZERVEZÉS** területén az egyik legfontosabb követelmény a hatékony regisztrációs rendszer, akár a

látogatóközponton, telefonon vagy az interneten keresztül. A találkozóhely könnyű megközelíthetősége, a tömegközlekedési eszközzel való érkezés lehetősége, a park igazgatósága vagy a túravezető telefonos elérhetősége olyan szempontok, amelyek minőségbiztosítást nyújthatnak.

Az EU általános **ADATVÉDELMI RENDELETE** szintén jelentős szerepet játszik a védett területeken folytatott természetvédelmi

programokban – a regisztrációtól a résztvevők fotózásáig terjedően. Végül a balesetek megelőzését elősegítő valamennyi intézkedést, valamint a vészhelyzet esetén szükséges tennivalót is ismernie kell a szereplőknek.

A know-how sokéves tapasztalat alapján történő cseréje a védett területkezelés ezen nagyon érzékeny területén bizonyára tovább gazdagítja a határ menti régió turisztikai és oktatási kínálatát.

Helyszín, funkció, kialakítás, akadálymentesség

Természetturisztikai infrastruktúra minőségi előírásokkal

A fenntartható, innovatív természetturisztikai ajánlat nemcsak egy professzionálisan kidolgozott és megvalósított látogatóprogramot foglal magában, hanem a megfelelő „hardvert” is kiváló minőségű infrastruktúra formájában. A látogatóközpontok és a területek kitéblázása mellett ez elsősorban a megfigyelő- és pihenőhelyekre vonatkozik.

A PaNaNet+ projektben a nyugat-pannon térség nemzeti és natúrparkjai pont ezen infrastruktúra minőségi kritériumainak kidolgozásába fogtak. A Neusiedler See–Seewinkel Nemzeti Park régiójában, Halbturnban élő Ulrike Kusztrich-Wolf építész kapott megbízást a projekt területén meglévő infrastruktúra áttekintésére és a kritériumok strukturált kidolgozására.

Mi számít vonzó látogatói infrastruktúrának? Nemcsak az építész foglalkozott a kérdéssel, hanem a projekt partnerek is hozzájárultak tapasztalataikkal a különféle látogatócsoportok igényeinek bemutatásához. Egy kérdőív segítségével a meglévőkhöz felül további tervezett természetmegfigyelési és pihenőhelyek terveit gyűjtötték

össze. Ulrike Kusztrich-Wolf mélyreható megbeszéléseket folytatott a natúr- és nemzeti parkok megtekintése során az ottani vezetőkkel is.

Ennek a PaNaNet projektmodulnak a kimenete egy funkcionális és tervezési útmutató a jövőbeli természeti élmények infrastruktúrájához. Ehhez hozzájárult egy workshop keretein belüli megbeszélés is. A világ minden tájáról származó példák segítségével, amelyek természetesen csak részben valósíthatók meg egy az egyben Nyugat-Magyarország és Burgenland leginkább nyílt kultúrtájain, rövid időn belül fel lehetett állítani azokat a kritériumokat, amelyeket a parkok felelős alkalmazottai egyfajta „ellenőrző listaként” használhatnak fel. Ezek közül a legfontosabbak:

- Megfigyelési és/vagy pihenőhely helyszínének megválasztása (megközelíthetőség, szélirány, fényviszonyok)
- Lehetőség szerint erőforrás-kímélő anyagválasztás
- A különféle célcsoportok kívánásainak és igényeinek figyelembevétele
- A megfigyelő vagy pihenőhely hatása a látogatók irányítására
- Akadálymentesség és funkcionalitás

Emellett természetesen szükséges figyelmet fordítani az utakra, a megközelítési útvonalakra és a parkolóhelyekre is.

Jelenleg a közösen kidolgozott kritériumokat szerkesztik, melyek rendelkezésre állnak majd német és magyar nyelven, és így az összes érintett természetvédelmi és építési szakértő számára

Az Illmic melletti Zicklackén lévő első, kerekesszékekkel megközelíthető megfigyelőhelyet 20 év után át kellett építeni – tetőt kapott, amely védelmet nyújt a nap és az eső ellen.

elérhetők lesznek. Egyébiránt a kritériumkatalógust a Neusiedler See–Seewinkel Nemzeti Parkban hamarosan felülvizsgálják: 2020 nyarára egy

új megfigyelési helyet alakítanak ki a Sandeck–Neudegg védelmi övezetben, amely az összes említett követelménynek megfelel majd.

Vizes élőhelyek fejlesztése

Szakmai kirándulás a Rábán létesített hallépcsőkhöz Burgenlandba és Steiermarkba

Szakmai tanulmányúton vettek részt tavaly októberben az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai a „WeCon – Vizes élőhelyek ökológiai hálózatának fejlesztése az osztrák-magyar határ régióban” elnevezésű nemzetközi projektjének köszönhetően Burgenlandban és Stájerországban.

Az utazás célja az ausztriai hallépcsőkkel és duzzasztókkal kapcsolatos jó példák megismerése volt. A Rábát, a Pinkát és a Répcét erőművek duzzasztógátjai szabdalják fel, alakítják át és állják útját a halak vándorlásának. A folyókon több helyen készült hallépcsők, amelyek arra hívatottak, hogy átjárhatóvá tegyék ezeket a gátakat. A WeCon projekt célja,

hogy olyan megoldásokat dolgozzanak ki a szakemberek, amelyekkel ezen emberi beavatkozások természetkárosító hatásait mérsékelni tudják.

A tanulmányút során megtekintették többek közt a Neumarkt an der Raab közelében lévő vízerőművet. Az itt található hallépcső vízelátottságát a Grieselbach patak vizével támogatják meg.

Az egyik főmederhez visszacsatolt, korábbi Rába-holtág Hohenbrugg-Welten-Schiefernél.

Megtudhatták azt is, hogy az új erőmű kialakítása mellett nyolc egyedi intézkedést hoztak vízgazdálkodással kapcsolatosan, melyek egyszerre szolgálják a helyi

árvízvédelmet és természetvédelmet; például a korábban lefűződött holtágakat visszacsatolták a Rába főmedréhez. Ausztriában a műtárgyak értékelését egy 1-től 5-ig terjedő skálán végzik, ahol az 1 a legjobb, 5 a legrosszabb érték. Neumarktánál a hallépcső 2-es besorolással rendelkezik, ami funkcióját tekintve azt jelenti, hogy szinte az összes halfaj, majdnem az összes fejlődési stádiumában átjuthat rajta. Fontos a hallépcsők rendszeres karbantartása is, mivel ősszel az uszadékfa könnyen elzárhatja őket, a gallyak, fadarabok ékké alakulhatnak, és így átjárhatatlanná teszik az utat a halak számára. A karbantartásért általában az erőmű működtetője felel.

Az említett vízi erőmű mellett a doiberbachi, feldbachi és gniebigi hallépcsőket is helyi vezetővel vizsgálták meg.

A szakemberek ellátogattak még a Hohenbrugg-Welten-Schiefer természetvédelmi területre is. Itt az 1965–68-as szabályozás miatt kiszáradt két holtágat kötötték be újra a főmederbe. A Rába ezen szakasza ökológiai értelemben nem a legjobb folyamszakaszok közé tartozik, azonban a mederben hagyott fákkal próbálják természetközelivé tenni az áramlási viszonyokat. Tizenegy fenékküszöböt építettek be, hogy a korábbi 1,5 méteres átjárhatatlan szintkülönbséget leküzdjék az újonnan ráfűzött holtágakon keresztül, melyek árvizek esetén is stabilizálni képesek a medret. A projekt részeként 18 hektárt visszavásároltak a gazdáktól, ahol réteket és más természetvédelmi szempontból értékes vizes élőhelyeket hoztak létre. A holtágakat tavasszal felduzzasztják és ősszel leapasztják, ami hasonló állapotot teremt, mint a korábbi természetes áradások esetében, ahol a dévérkeszegek, a csukák és a pontyok a parti növényzetben tudtak lélni. Érdekes, hogy a helyben ritka törpegém is költ itt. A projektterületen kisebb állóvizek is találhatóak, melyek kétélűek remek élőhelyeiként szolgálnak, így ezeket nem kötik be az újonnan kialakult vízáramlásba.

A program során nagyon sok értékes tapasztalattal gazdagodtak a szakemberek a hallépcsők működésével kapcsolatban, valamint interdiszciplináris ismeretekre tehettek szert a magyar és osztrák szakemberek révén. Remélik, hogy a tanulmányút tapasztalatait a WeCon projekt keretében sikeresen tudják alkalmazni, és lehetőség nyílik majd a meglévő hallépcsők fejlesztésére és az újonnan épülő optimalis kialakítására.

Újszerű halátjáró a gniebigi Lugitschmühlénél, ahol helyhiány miatt egy csigaformájú „halcsavart” építettek be a műtárgyba.

PaNaNet+ tanulmányút Montenegróba

Huszonöt természetvédelmi és turisztikai szakember utazott az Őrségi Nemzeti Park szervezésében, az INTERREG V-A Ausztria–Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program által támogatott PaNaNet+ projektnek köszönhetően öt napra Montenegróba. Montenegróban összesen öt nemzeti park található, mely az ország területéhez képest meglepően nagy szám. Ez tett minket kíváncsivá, hogy a montenegróiak mit gondolnak a természetvédelemről.

Az Őrségi, a Balaton-felvidéki, a Fertő–Hanság és a Neusiedler See–Seewinkel Nemzeti Park, továbbá magyar és osztrák natúrparok,

természetvédelmi civil szervezetek, ökoturisztikai vállalkozások szakemberei vettek részt azon a tanulmányúton, amely Montenegró két

emblemikus nemzeti parkjában, a Durmitor és a Skodra-tó Nemzeti Parkban zajlott 2019. augusztus 21. és 25. között. A tanulmányút során a szakemberek a vadvízi evezés európai fellegránának tekintett Tara folyó kanyonjában a helyi ökoturisztikai vállalkozások szolgáltatásaival, működésével, a nemrég alapított Piva Natúrpark tevékenységével ismerkedtek. A folyó melletti táborhely jelentős fejlődésen ment át az elmúlt években, néhányfős családi nyaralóból nemzetközi turisztikai központtá vált. A vadvízi evezés szervezetsége kimagasló színvonalú volt. Minden csónakban szakavatott túravezetők ültek. A vendéglátásban is odafigyeltek a helyi értékek bemutatására, a hagyományos konyha csak helyi alapanyagokat használ.

Fotópont a Durmitor Nemzeti Parkban.

A Durmitor Nemzeti Park hegyvilágát a nemzeti park természetvédelmi őrök segítségével fedezték fel a résztvevők egy 900 méter szintkülönbséget legyőző túrán, ahol nem csak növények és állatok sokaságát ismerték meg, de sok apró ötlettel is gazdagodtak. A Skodra-tó Nemzeti Park igazgatójának tájékoztatója és a közreműködésével rendezett munkamegbeszélés során ismereteket szereztek a montenegrói

nemzeti parkok felépítéséről, hálózatosságáról és az ökoturisztikai vállalkozásokkal, utazási irodákkal való szoros, szervezett és eredményes együttműködéséről. A Balkán-félsziget legnagyobb taván szervezett hajókirándulás során betekintést nyerhettek a terület gazdag madárvilágába és tájképi értékeibe.

Bár a térképet nézve Montenegró nem tűnik távoli országnak, mégis a rossz

úthálózat miatt 12 óra utazás szükséges, hogy ezeket a gyönyörű tájakat megismerhessük. Ennek ellenére a szakemberek úgy érzik, hogy sok hasznos tapasztalattal és új ötlettel tértek haza, melyeket a nyugat-pannóniai védett területek hálózatának építése során hasznosítani fognak.

Piva Kanyon. A szakemberek a nemrég alapított Piva Natúrpark tevékenységével is ismerkedtek.

Burgenlandi természetnaptár

Együtt kutatják az éghajlatváltozás hatásait

Forrás: ARGE Naturparke Burgenland

A szikrai (Siegraben) natúrparkiskola számos ismert személyiséggel együtt elültette a tíz évszakos sövényét.

A burgenlandi természetnaptár a burgenlandi natúrparkok regionális projektje. A tíz évszakos sövény segítségével a natúrparkiskolák és -óvodák diákjai, tanárai és szülői közvetlenül az osztályterem előtt figyelhetik meg a levélhajtásokat, a virágzást és a gyümölcserést. A gazdálkodók, az erdészek és minden természet iránt érdeklődő részt vehet a megfigyelésben a Naturkalender Burgenland alkalmazással.

Néhány évtizeddel ezelőtt még széles körben elterjedt volt az év folyamán történő természeti jelenségek leírása, mint például a levélhajtás, virágzás, a gyümölcs érése, a fecskék visszatérése vagy a mezőgazdasági szezon ideje. Jelenleg reneszánszát éli a természet fejlődésének figyelemmel kísérése és leírása az utóbbi években észrevehető globális felmelegedés miatt, és ez egyre fontosabbá is válik a természet és az éghajlat kutatásában. A fenológia a növények és állatok szezonális ciklusát, valamint az időjárás vagy az éghajlat kapcsolatát vizsgálja. A növények a talajhoz közeli légkör nagyon érzékeny mérőeszközöként működnek, és egyre korábbi virágzással vagy

gyümölcseréssel reagálnak az utóbbi évek „örült” hőmérsékletváltozásaira.

Együtt kutatni azt, hogy az éghajlatváltozás hogyan befolyásolja az állatokat és a növényeket

A Naturkalender Burgenland alkalmazással több tucat, a burgenlandi natúrparkrégiókra jellemző állat- és növényfaj fényképezhető le, és aktuális fejlődési fázisaik dokumentálhatók. Ezt rendszeresen megtéve látható, hogy az éghajlatváltozás hogyan befolyásolja az

állatokat és a növényeket, és milyen kapcsolat van az éves időjárási viszonyok és a biodiverzitás között.

Segítségnyújtás öt másodperc alatt az éghajlati kutatásokhoz és a gazdák számára

Minden megfigyelés és minden fénykép értékes hozzájárulást nyújt a természeti és éghajlati kutatásokhoz Ausztriában és az egész világon. A megfigyelések az európai fenológiai adatbázisba folynak be, amelyet a Meteorológiai és Geodinamikai Központi Intézet

(ZAMG) tart fenn. Ezáltal felhasználhatók lesznek az éghajlati kutatásokhoz az egész világon. Ezen kívül az alkalmazásban tett megfigyelések a fekete bodzára és társaira vonatkozólag beáramlanak egy számítógépes modellbe, amelynek segítségével osztrák gazdálkodók száza az olyan években, melyekre a rét korai fejlődése jellemző, rugalmasan reagálhatnak és korábban tudnak kaszálni. Ily módon minden felhasználó ténylegesen segít abban, hogy a gazdák jó takarmányt arassanak le, hogy a rétek színesek, változatosak és fajokban gazdagok maradjanak. Végül a virágzás vagy az érés dátumai segítik a natúrparkok látogatóit abban, hogy a legszebb napokban tekinthessék meg a természeti látványosságokat – mint például a sárgabarack-virágzást!

A természetnaptár címlapja.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK:

www.naturkalender.at/regionalprojekte/naturkalender-burgenland

Irány Nyugat-Pannónia

30 kirándulás az Alpok és a puszta között

FRISSEN JELENT MEG AZ ÚJ PANANET-ÚTMUTÓ „Irány Nyugat-Pannónia – 30 Kirándulás az Alpok és a puszta között” címmel. A könyvet kétnyelvű változatban adta ki a Regionalmanagement Burgenland, és bemutatja a PaNaNet védett területek természeti sajátosságait az adott természetvédelmi terület három különleges helyszínén keresztül (egy hely, ahol letérdelünk, egy hely,

ahol időt töltünk és megpihenünk, egy hely, ahol kísérletezünk). A könyv célja, hogy kísérőként szolgáljon a védett területeken, valamint új és érdekes hozzáférést biztosítson a PaNaNet hálózathoz. Világosan megmutatja, hogy a nyugat-pannon régió – az Alpok és a puszta között – közös természeti örökségünk.

Minél többet megismer a látogató a 30 leírt helyből a PaNaNet védett területeken,

annál jobban kirajzolódik Nyugat-Pannónia egyedi jellege. Minden védett terület színes kóddal van ellátva a könyvben, ezért gyorsan megtalálható. Az általános leírás mellett a kiadványhoz tartozik egy háromrészes összecsukható kártya, amelyen három különleges hely található. A térképen egy idővonal jelzi, mikor érdemes a helyszínekre utazni. Annak érdekében, hogy a látogató képet kapjon arról, mire

INGYENESEN KÉRHETŐ:

andrea.sedlatschek@rmb-sued.at

is számíthat az adott helyszínen, a kártya hátulja fotókat, érdekes háttérinformációkat és rövid történeteket tartalmaz.

PaNaNet
PannonianNatureNetwork

Forrás: ARGE Naturparke Burgenland

PaNaNet útmutató címlapja.

Önkénteseket is bevonnak a monitorozásba

A globális változások hatásai is megfigyelhetők

A nappali lepkék megfigyelésébe, monitorozásába egyszerű módszerekkel bevonhatók az önkéntesek. Az európai tapasztalatok felhasználásával a Fertő–Hanság Nemzeti Park is igyekszik minél több civilt mozgósítani és adatgyűjtésre buzdítani. Dr. Ambrus Andrással a miértekről és a hogyanokról beszélgettünk.

– A nappali lepkék a rovarok között elég népszerű, sok ember által ismert, kedvelt csoportnak számítanak. Fejlődésük és esetenként a kifejlett lepkék táplálkozása révén közvetlenül tápnövényeik vagy a nektárforrások révén szorosan kapcsolódnak ahhoz a természeti környezethez, melyben fejlődésük és életvékenységük, szaporodásuk sikeresen lezajlik. Ökológiai igényeik alapján lehetnek specialista, csak bizonyos szűk feltételek mellett tenyésző fajok, illetve általánosan előforduló, generalista fajok, és köztük mindenféle átmenet is létezik. Vannak például nedves vagy száraz gyepekhez, sziklagyepekhez, különféle erdő-társulásokhoz, szurdokvölgyekhez, vagy akár vízparti társulásokhoz kötődők. Sokszor az adott lepkefajoknak az állományváltozásai önmagukban is igen fontos információt jelentenek, ám az egész fajegyüttesben lezajló változások megmutathatják egy-egy adott élőhelyen

belül zajló átrendeződéseket, ide értve akár a globális változások hatásait is – vázolja dr. Ambrus András természetmegőrzési szakreferens, hogy miért is fontos odafigyelni ezekre a törékeny lényekre.

– A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Programban az országos nappalilepke-monitoring a kétezres évek elején kezdődött ritka, veszélyeztetett és védett, főként nedves réti fajokra koncentrálna. Az unióhoz való csatlakozást követően különösen a Natura 2000 területek jelölő fajaira koncentrálna a figyelem. Az országos program koordinációját a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság szakemberei látják el. Az egyes fajok kijelölt populációinak vizsgálatára a vonal menti számlálást, vagyis a rajzási csúcsidőszak környékén a háromszori lepkeszámlálást, valamint a jelölés-visszafogásos módszert használják. Utóbbi vizsgálatnál a rajzási csúcs közelében három alkalommal jelölés

A szeptember közepétől október végéig tartó tesztidőszakban összesen 52 nappali lepkefaj 1.584 egyedéről sikerült adatot gyűjteni.

mintavétel történik, majd a populáció méretét becsléssel határozzák meg – részletezi a monitorozás legfontosabb módszereit a szakember.

A vizsgálati módszerek kivánt fajok és populációk kiterjesztésével, továbbá az Európai Lepke Monitoring Rendszerhez (eBMS) való csatlakozáshoz és az önkéntes felmérők által szolgáltatott megfigyelések integrálásához szükség volt a programban bizonyos változások bevezetésére. A Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (FHNPI) 2018-ban vette át a koordinációt. A bevezetett változások leginkább a pontosabb populáció-méret-becslésekre szolgáló

jelölés-visszafogásos vizsgálatokat érintették, valamint az egyszerre vizsgált népségeket területi kiosztását. A jelölés vizsgálatok során a három mintavétel helyett – a vizsgálni kívánt fajtól függően – kétszer vagy háromszor három mintavételből álló fogási sorozat eredményeit értékelik ki. Ezzel a módszerrel egyszerre ugyan kevesebb népség vizsgálható, ám sokkal pontosabb eredményekhez lehet jutni. Így elegendő az Európai Unió felé történő jelentésekhez igazodva csak 3–6 évente visszatérni egyazon népséghez. Ez országos viszonylatban, megfelelő rotáció kialakításával nagyobb területi lefedettség elérését teszi lehetővé.

A programban változatlanul szerepet kap a korábban is végzett, egy-egy fajra irányuló, vonal menti számlálás, ám bevezették az Európai Lepke Monitoring Rendszerben használatos módszert is, amikor a felmérők egy-két heti rendszerességgel járnak be egy területet, és minden faj megfigyelési adatait följegyzik. Ez egy meglehetősen nagy ráfordítást igénylő módszer, ám az így nyert adatok számos európai szintű index számításához felhasználhatóak. Hazánk is csatlakozni tudott adatszolgáltatásaival ehhez a nemzetközi koordinációval működő programhoz. Ennek keretében formálódik az EU beporzódélmű

kezdeményezése, illetve kidolgoztak bizonyos nappali lepke indikátorokat is.

– Hasonló célokat szolgál, ám sokkal kevesebb kötöttséget jelen a felmérők számára – így reményeink szerint sokkal népszerűbb lehet – az időlimites (15 percnyi időtartam alatt végzett) nappali lepke pontszámlálás. Ehhez a módszerhez – a kor követelményeire igazodva – egy könnyen kezelhető mobiltelefonos applikáció is készült, melynek tesztelésébe az FHNPI megbízásából a Szalkay József Magyar Lepkészetű Egyesület tagsága is csatlakozott. Sajnos a módszer kipróbálására csak ősszel nyílt lehetőség, ám még így is a szeptember közepétől október végéig tartó tesztidőszak alatt összesen 97 mintavétel történt meg országszerte, nyolc önkéntes felmérő részvételével. Ennek során összesen 52 nappali lepkefaj 1.584 egyedéről sikerült adatot gyűjteni. Az észlelt fajok közt több védett és/vagy ritka is akadt, például dolomit keneslepke (*Colias chrysotheme*), barna szemeslepke (*Hipparchia semele*), vagy akár a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) – ismertette az eredményeket dr. Ambrus András.

izeltlabuak.hu

Lepkék, szitakötők, bogarak a digitális térképen

Két éve indította közösségi adatgyűjtési programját a Fertő–Hanság Nemzeti Park.

A természetkedvelők egy applikáció segítségével növény- és állatfajok előfordulási adatait továbbíthatják a nemzeti parkhoz, hogy a szakemberek előtt minél teljesebb kép alakuljon ki a megye élővilágáról, valamint a megfigyelők is érezhessék, hogy adataikkal hozzájárulnak természeti értékeink feltáráshoz.

– Egy olyan mobil applikáció készült el, amely növény- és állattani adatgyűjtést tesz lehetővé. Aki mobilkészülékére letölti az applikációt, részese lehet az izgalmas kalandnak. Az alkalmazás segítségével a felhasználó bemérheti a faj pontos GPS-helyzetét, majd WIFI-hálózaton át díjtalanul elküldheti a

Dr. Ambrus András projektvezető.

nemzeti parknak – mondta dr. Ambrus András projektvezető. A cél, hogy a szakemberek hasznosítsák a lakosság megfigyeléseit, s az eddiginél is pontosabb információkhoz jussanak a nemzeti park élővilágáról. Az is fontos, hogy az adatgyűjtési programban résztvevők elkötelezettsége megerősítést és visszaigazolást is nyerjen.

A befutó információk csak az azt hitelesítő szakembereken keresztül juthatnak el az adatbázisba, így kizárólag megbízható értesítéssel bővíthet a rendszer. A kapott adatokból olyan nappal kész digitális térképet állítanak össze, amely feltünteti az észlelés készítésének pontos koordinátáit, idejét, illetve a beküldő nevét.

EURÓPAI LEPKÉK ÉJSZAKÁJA

Az Európai lepkék éjszakáját 2004 óta rendezik meg, évente változó időpontban. – A kezdeményezésnek magyar vonatkozása is van, megálmodója és 2019-ig koordinálója Rézbányai (Reser) László Luzernben élő honfitársunk volt. 2019-től Christopher Jonko lengyel lepkész koordinálja a megmozdulást és az esemény honlapját – mondja érdekességképpen dr. Ambrus András. Idén az április 16. és 20. közötti időszakban, újhald előtti fázisban, kedvezőnek ígérkező lámpázási körülmények között rendezik meg a programot. Az esemény most már túlnőtt Európa határain és a világ bármely részén zajló éjszakai lepkészések eredményeit tudja fogadni és feldolgozni a program.

– A kezdeményezés célja az éjszakai lepkészés népszerűsítése mellett a hosszú távú változások észlelése, monitorozása nagyobb területi kitekintéssel, mint egy-egy nemzeti monitoringprogram – magyarázza a szakember. Elemzések, összehasonlításokra nyílik lehetőség időszakok, régiók között. Az adatszolgáltatás teljesen önkéntes alapon zajlik. Képek beküldésével határozási segítséget is

lehet kérni a professzionális felhasználóktól, illetve irodalmak, határozási segédletek és sok egyéb hasznos anyag érhető el az oldalon.

– Az esemény sosem egyetlen napot jelent, hiszen az éjszakai lepkészés sikere nagyon erősen függ az adott nap meteorológiai körülményeitől. Esős, viharos, szeles időben igen gyér eredményt lehet elérni, míg a megfelelő körülmények közt, szélcsendes, esetleg borult időben, melegfront hatása idején rengeteg lepke jöhet be. Olykor vihar előtti órákban egészen rendkívüli repülést is lehet tapasztalni, amit persze a vihar megérkezése el is söpörhet.

<https://lepidoptera.eu/emn>

Madárvárta

Osztrák–magyar határon átnyúló természetvédelmi projekt

A Madárvárta-program természetvédelmi projekt a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság vezetésével, osztrák partnerekkel. Az uniós támogatású program legfontosabb célja, hogy közel negyvenezer hektár védett területen segítse elő a biológiai sokféleség megőrzését.

A Madárvárta-projekt mintegy 40 ezer hektárnyi magyar és osztrák védett területet érint, többek között a Fertő mentén, a Hanságban, a határ menti erdőkben és a Soproni-hegységben.

Pelling Attila,
a természetmegőrzési osztály vezetője.

A nyolc évvel ezelőtt indult program keretében egyrészt kutatások, másrészt kisebb élőhely-rehabilitációs beavatkozások, a kutatói infrastruktúra határon átnyúló fejlesztései valósultak és valósulnak meg, emellett a madármegfigyelési lehetőségek is bővülnek a területen.

A projekt keretében újították fel többek között az Esterházy Madárvárta épületét, de több új madármegfigyelő torony is épült. – Az infrastrukturális fejlesztések mellett a kutatás kiemelt szerepet kap a projekten belül – fogalmazott Pelling Attila természetmegőrzési osztályvezető. – A klímaváltozás, szárazodás a Fertő környékére, így az élőhelyekre is kihat. Célunk részben annak feltárása, hogy a nádasokban, szikesekben milyen folyamatok zajlanak le,

másrészt a beavatkozás, lehetőségeink mértékében.

A Madárvárta 2. projekt egyik kiemelt területe a denevérek monitorozása. – A denevérek felmérése és mintavételezése a határ menti Natura-területeken, a Dudesz-erdőben és a Fertő melletti dombokon történt – mondta el Kugler Péter területfelügyelő. – Egyfelől akusztikai felmérést tartottunk, melynek során detektor segítségével tesszük „láthatóvá” a denevérek által kibocsátott hangokat,

másfelől hálózatos mintavételt is végeztünk. Az ennek segítségével befogott egyedekről meg lehetett állapítani, hogy melyik fajba tartoznak, illetve a korukat és az ivarukat.

Többek között nagy patkós denevért, kis patkós denevért és csonkafülű denevért fogtak be. A nemzeti park munkatársai néhány egyedtel járadóval szereltek fel, melynek segítségével további információt nyernek például a denevérek nappali élőhelyéről.

Vigyáznak a parkra Őrzés drónnal, helikopterrel és jeladóval

Egy KEHOP-programnak köszönhetően korszerű technikai eszközökkel is végeznek természetvédelmi őrrel feladatokat a Fertő–Hanság Nemzeti Parkban. Az esetleges természetkárosító tevékenységek így hatékonyabban felismerhetők és időben közbe lehet avatkozni.

Három új munkatárssal összesen tízennégy természetvédelmi őr látja el a Fertő–Hanság Nemzeti Park megóvási feladatait. A természetvédelmi őrrel szakemberei intézkednek, ha védett érték veszélybe kerül, de hatósági feladatot is végeznek. Most egy KEHOP-pályázatnak köszönhetően korszerű eszközöket is bevetnek a természet védelmé érdekében. A projekt a területi jelenlét és a természetvédelmi őrrel hatékonyságának javítását szolgálja.

A Légi rendészeti támogató rendszer fejlesztése elnevezésű program célja Magyarország országos jelentőségű védett természeti területein és/vagy Natura 2000 területein a természetvédelmi őrrel, ellenőrzés hatékonyságának

Kugler Péter természetvédelmi őr az új drónnal.

növelése, légi járművön alkalmazott kamerarendszer segítségével. Ennek keretében a rendőrség légi rendészetével együttműködve közös légi járőrözéseket tartanak.

– A modern technikai eszközök, mint a drón vagy a nagyobb testű madarakon rögzített műholdas jeladók nagyban segítik az őrrel feladatokat munkáját – fogalmazott Váczi Miklós, az őrrel feladatokat vezetője. – A profi kamerarendszer által rögzített nagyfelbontású képek bizonyítékként szolgálnak természetkárosítási eseteknél. A projekt a területen bekövetkezett változások feltérképezésére ugyanolyan hatékony,

mint a rongálás, az illegális hulladéklerakás vagy a jogtalanul a védett területen tartózkodó terepmotorosok, autók felderítésében.

Az őrrel feladatokat tettenérése esetén feljelentést tesz a kormányhivatalnál vagy szabálysértés esetén a rendőrségnél, de azonnali helyszíni bírságot is kiszabhat.

A drón segítségével a védett rétisas-fészkek megfigyelése is könnyen kivitelezhető. A műholdas jeladók a védett fajok mozgását-vonulását jelenítik meg valós időben, ami azt jelenti, hogy 24 órában folyamatosan követni tudjuk a jelölt példányokat.

Megújul az egykori Halászcsernye

Egy Ausztria–Magyarország Interreg-pályázatnak köszönhetően újjáépítik a Fertőrákos és Balf közötti egykori Halászcsernyét. Az épület 2021-től természetvédelmi őrrel feladatokat fog működtetni, míg kisebb részben környezeti nevelési szerepet tölt majd be. Itt lesz a központja a közös magyar–osztrák vízi természetvédelmi őrrel feladatnak is.

Évtizedek óta áll kihasználatlanul és egyre romosabb állapotban az egykori Halászcsernye, mely valaha Fertőrákos és Balf között várta a betérő vendégeket. Az egykor szebb napokat látott épület egy osztrák–magyar együttműködési projektnek köszönhetően rövidesen megújulhat.

– A Csernye-csatornánál álló épület sorsa régóta napirenden van. Cél, hogy az eredeti látványt rekonstruálva a világörökséghez méltó állapotba kerüljön, ehhez a nemzeti park egy Interreg-pályázatot hívott segítségül – fogalmazott Fersch Attila igazgatóhelyettes. Az épület nemcsak megújul a 2019 őszén megindult és várhatóan 2021 nyarán befejeződő programnak köszönhetően, de új rendeltetést is kap. – Az ingatlan a Fertő–Hanság Nemzeti Park Nationalpark Neusieder See–Seewinkel közös természetvédelmi őrrel feladat vízi bázisaként funkcionál

majd. Ezenkívül – mivel a célcsoportot a fiatalok, egyetemisták és a pedagógusok jelentik – különböző környezeti nevelési programoknak ad otthont. Egy foglalkoztató termet is kialakítanak benne, ahol a különböző nemzeti parki programokat (melyek többek között a Szárhalmi-erdőben vagy a Fertő nádasában zajlanak) elő lehet készíteni. A rekonstrukció során a területen csónakkikötőt is kialakítanak, hiszen a nemzeti

PÁRHUZAMOS PROJEKTEK

Az Interreg-program nemcsak a Halászcsernye épületére szorítkozik, az osztrák fél többek között az illmici látogatóközpont belső kiállítását újítja meg a kereteiben, ezenkívül a rendszeres közös osztrák–magyar természetvédelmi őrrel feladatot feltételeit is rögzítik. Maga a természetvédelmi őrrel feladati bázis a tervek szerint 2021 nyarára készül el, jelenleg a közbeszerzési eljárás fut.

park által szervezett kenuutazás már most az épület közeléből indulnak.

Látványterv: A közös természetvédelmi őrrel feladati vízi bázisaként funkcionál majd a tervezett épület.

Pusztul, pedig arborétum lehetne

A sopronhorpácsi kastélypark a megye legkiválóbbja volt valaha

Nem csak a történelmi épületek szenvedhetnek helyrehozhatatlan károkat, gyakran a környezetükben kialakított parkok értékes növényállománya is pusztul. Erre példa a sopronhorpácsi Széchényi-kastélyhoz tartozó közel tizenöt hektáros park is, ami akár a megye kiemelkedő értékű arborétuma lehetne.

Fotó: Kicsiföld – Magazin

A sopronhorpácsi kastélyt is megillette a nemzeti emlékhely cím s az ezzel járó figyelem. A kastély körüli, egykor több száz különleges növénynek otthont adó park ma is nagy érték. Még mindig áll a hársfa, amit Széchényi Ferenc – a Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár alapítója – maga ültetett annak emlékére, hogy nemzeti közkinccs tette magángyűjteményeit. De ez csak egy a számtalan természeti érték közül.

A park területén eredetileg jórészt magasártéri tölgy–kőris–szil ligeterdők váltakoztak gyertyános-tölgyes foltokkal. A mélyebb fekvésű részeken mézgas

égeres láperdőfoltok fordultak elő. Egy ilyen kisebb égeres terület még megtalálható. Az egykori ligeterdő hagyásfái ma a park legidősebb őshonos fái közé tartoznak. A tudatos parképítés kezdete 1738-ra tehető, ekkor költözött Horpácsra gróf Széchényi László. Valószínűleg ő kezdte meg a kastély körül az erdő rendezését, néhány sétautat is kialakított. 1771-ben Cziráky Mária, Széchényi Zsigmond özvegye tette meg az első tervszerű telepítéseket a parkban, ekkor elsősorban őshonos fafajokat ültettek a kastély köré. Az özvegy fiának, Józsefnek adta át a gazdagságot, ami aztán Ferenc

gróf kezébe került. Az 1850-es években kerültek Horpácsra az Észak-Amerikából származó duglászfenyők és egyre több egzóta (az adott területen nem őshonos) is helyet kapott. Az értékek felsorolásából nem lehet kihagyni Lajos gróf fát sem: az aradi vértanúk kivégzésének emlékére 1849 őszén a gróf tizenhárom platánt ültetett. Nagy részük még él, s otthonául szolgál a hatalmas varjútelepnek. Lajos gróf fia, Imre tovább gazdagította a park növényállományát: távol-keleti fajokkal bővítette. A park ekkoriban élte fénykorát.

A két világháború közötti időben Csatai Endre,

a legendás soproni múzeumigazgató a horpácsi parkot Nyugat-Magyarország egyik legszebb és legjobban gondozott díszkertjeként említette. A parkban folyó munkákat ekkor az Angliában kertészeti főiskolát is elvégzett Széchényi Alexandra is irányította. A második világhégés idején a grófi család elhagyta a kastélyt és külföldre távozott. A park sem kerülhetett el a sorsát, több évszázados fát tűzfának vágtak ki, szerencsére azonban a legértékesebbekhez nem nyúltak. 1945 után a kastély a hozzá tartozó parkkal együtt állami tulajdonba került, kezelője, a Növénynemesítési és

Növénytermesztési Intézet javaslatára 1954-ben védettséget kapott.

A rendszerváltást követően a kastélyt és parkját privatizálták. Az egykor gyönyörű tájképi kertben a gondozatlanság következtében elszaporodtak a gyomfák, bodzák, juharok, kőrisek. Az értékes örökzöldeket benőtte a vadszőlő, az iszalag és a borostyán. A sétautakat több helyen embermagasságú csalánerdő verte fel. A természetes növénytakaró megkezdte visszafoglalni a területet a be telepített növények rovására.

– A parkban jelenleg még mindig közel háromszázötven fászáru növényfaj található, ami azt jelenti, hogy a

sopronhorpácsi park a soproni egyetemi botanikus kert után a megye legfajgazdagabb arborétuma. A park értékét növeli az idős fák nagy száma és a gazdag légyszárú szintje – mondja Takács Gábor, a Fertő–Hanság Nemzeti Park természetvédelmi szakreferense. Véleménye szerint az egykori arborétum teljes helyreállítása sok pénzből és sok munkával lenne megoldható. Ám minimális ráfordítással a legértékesebb faegyedek egy része megmenthető, és a természetes úton regenerálódó keményfás ligeterdővel a nagyközönség számára is bemutatathatóvá válhatna. Érdekes lenne rá!

Fantasztikus fotókon a természet

Nagy Bertold „Délutáni pihenő” című, a szárhalmi erdő macskabaglyáról készült fotója 2018-ban az év természetfotója lett, a 2019-es pályázaton pedig „Az öreg tölgy halála” lett első helyezett „Az év természetfotói” pályázaton, Növények és gombák kategóriában. A fotós szemével még szebb és gazdagabb a környezetünk.

Nem csak a magyar pályázaton ért el színvonalas képeivel előkelő helyezést Nagy Bertold, nemzetközi versenyeken is díjazták már fotóit. A civilben banki értékesítéstámogatóként dolgozó, eredetileg biológia szakos pedagógus főiskolai éveit alatti szerett bele a fotózásba.

– Hiszem, hogy a jó képekért nem kell messzire utazni, a legjobb felvételeket mindenki a saját környezetében tudja elkészíteni. Itt ismeri az

ember a legjobban a területet és itt tud a leggyorsabban reagálni az időjárási viszonyokra, aminek ki van szolgáltatva a természetfotós. Nekem a lehetőségek kifogyhatatlan tárházát a Fertő-táj nyújtja! Szeretném megosztani mindenkivel azokat a csodálatos pillanatokat, amivel a természet ajándékoz meg nap mint nap. Visszaadni valamit a lebben töltött órák izgalmából, a hajnali harmatos rétek hangulatából, az erdők ezernyi

A Délutáni pihenő 2018-ban az év természetfotója lett.

apró csodájából és a naplementében izzó táj szépségéből. Céлом és felelősségem, hogy képeimmel felhívjam a figyelmet környezetünk eltűnő szépségeire és megóvásuk fontosságára – vall magáról Nagy Bertold.

– Háromgyermekes apaként sajnos nem jut annyi

időm a hobbimra, mint szeretném, de ha tehetem, fogom a fotós hátizsákomat és már megyek is a szabadba. A jó természetfotós alapvető ismerve szerintem az élővilág szeretete és a türelem – mondja a sikeres alkotó. Nagy Bertold igyekszik a legmagasabb szinten üzni

Nagy Bertold, amint ideje engedi, megy a szabadba.

hobbiját, és sikerei igazolják tehetségét. Tagja az Osztrák Természetfotós Szövetségnek (VTNÖ) és gyakran szerepelnek felvételei nemzetközi kiállításokon is. Eddigi legnagyobb sikerének tartja a „Lenergy – Az év természetfotója 2018” pályázaton Délutáni pihenő című

képeért neki ítélt „Az Év Természetfotója 2018” díját, de már több mint húsz ország harminc pályázatán szerepelt sikeresen. Képei az élővilág természetes környezetében készültek, betartva a természetfotózás etikai szabályait. Fotói mentesek mindenféle utólagos manipulációtól.

A Fertő–Hanság Nemzeti Park programjai

A turistáké lesz a főszerep

Lászlómajorban minden egy helyre kerül, ami az élményhez kell

Tudatosabb koncepcióval, látogatóbarát programokkal várja a Fertő–Hanság Nemzeti Park a vendégeket a Lászlómajorban.

Lászlómajorban két funkció működik egymás mellett; itt van a gépállomás, ugyanakkor ez a látogatóközpont is.

– A két tevékenységnek a jövőben markánsabban el kell különülnie, ennek érdekében a látogatóknak külön kaput is nyitunk – mondja Kiss Miklós, a park ökoturisztikai és környezeti nevelési osztályának vezetője.

Korábban a turizmust kiszolgáló funkciókat megosztották a Kócsagvár és a major között, most ennek is vége: minden, a vendégek kiszolgálását elősegítő tevékenység Lászlómajorba kerül. Innen indulnak a túrák, itt lesz a védjegyes termékek árusító helye, itt lehet majd információkat és vezetést kérni. Új szlogenjük is van: „Élmény – természetesen”.

– Kicsit a már működő egységeinket is átalakítjuk;

a kiállításokat, a játszóteret is szeretnénk felújítani, a gyerekeknek a padláson alakítunk ki játszókuckókat. Animátorok várják majd a vendégeket, akik igény esetén körbekísérik őket a majorban, megmutatják többek között a régi magyar háziállatfajtákat bemutató karámsorokat. Itt olyan ismert és kevésbé ismert, a korabeli paraszti gazdaságok udvarán élt jószágokat láthatunk, mint a magyar szürke szarvasmarha, a házi bivaly, a mangalica, a magyar juh- és baromfifajták egyedei – mondja Kiss Miklós.

A majorépületben kiállításokat is megtekinthetnek az érdeklődők: az egyikben bemutatják a tájra egykor jellemző hagyományos gazdálkodási formákat, az állattenyésztéshez kapcsolódó és mára már elfeledett régi népi

mesterségeket. A másik interaktív tárlat inkább gyerekeknek szól, játékosan mutatva be a Fertő-táj és a Hanság kincseit. A főépületben a hatvan főt befogadó előadó-, illetve vetítőterem továbbra is lehetőséget ad a szakmai találkozókra, a Fertő-táj és a Hanság természetvédelem-történetét ismertető tablósor pedig minden betérőnek lekötheti a figyelmét.

– A változtatásokkal a vendégeknek szeretnénk

kedvezni, hiszen így minden őket érdeklő és érintő szolgáltatásunk egy helyre kerül. A Kócsagvár pedig megmarad az igazgatóság épületének, a hatósági és szakmai munka központjának.

Látnivaló természetesen a nemzeti park minden négyzetméterén van, de érdemes lesz a túrákat a Lászlómajorban kezdeni, ahol minden instrukciót megadnak ahhoz, hogy az élmény teljes legyen.

TÖRTÉNELMI ÉPÜLETEGYÜTTES

Lászlómajor múltja szervesen összefügg a Galántai Esterházy család történetével. A hercegi família a XVII–XVIII. század elején részben királyi adományozás, részben vásárlás révén fokozatosan birtokba vette többek között a Fertő-táj, a Hanság és a Rábaköz jelentős részét. A kor feudális viszonyainak megfelelően birtokaik művelését a falvaikban élő jobbágsággal végeztették, majd majorsági központokba szervezték a munkásokat, a cselédséget. Ezek egyike volt Lászlómajor, amit 1860 körül építettek. A gazdasági épületek mellett cselédlakások, sőt, még iskola is volt itt.

Április

- 4. Kezdő madarászok napja, tavaszváró kézműves kirakodóvásárral, családi nap, túra, termékkóstolás és vásár a Lászlómajorban
- 11. Húsvéti tojáskeresés és nyúlfogócska a Lászlómajorban
- 18. Tűzokles a szomszédban
- 24. Csillagászati bemutató a Borsodi-dűlőn
- 25. Tűzokles a szomszédban
- 25. Csillagászati bemutató a Borsodi-dűlőn

Május

- 2. Kerékpározás határokon át
- 16. Világörökségi nap a Fertő-tájon
- 23. Európai nemzeti parkok napja
- 25–31. Magyar nemzeti parkok hete

Június

- 16., 18., 20., 23., 25., 27., 30. Kenutúra a Fertő nádasában
- 17., 19., 20., 24., 26., 27. Szolárhajóval a Fertőn
- 16., 23., 25., 30. Egy óra a természetben

Július

- 1., 3., 4., 8., 10., 11., 15., 17., 18., 22., 24., 25., 31. Szolárhajóval a Fertőn
- 2., 3., 7., 9., 11., 14., 16., 18., 21., 23., 25., 28., 29., 30. Kenutúra a Fertő nádasában
- 7., 9., 16., 21., 23., 28. Egy óra a természetben

Augusztus

- 1., 4., 6., 8., 11., 13., 15., 18., 20., 22., 25., 27., 29. Kenutúra a Fertő nádasában
- 1., 5., 7., 8., 12., 14., 15., 19., 21., 22., 26., 28., 29. Szolárhajóval a Fertőn
- 4., 6., 11., 18., 25., 27. Egy óra a természetben
- 22. BatNight 2020 – Nemzetközi denevérejszaka

Október

- 3. Európai madármegfigyelő nap, állatok világnapja a Lászlómajorban
- 10. Bikavásár

November

- 7., 14., 21. Liba-daru túra

December

- 13. Adventi kézműves vásár és játszóház

A programok részletes leírása a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság honlapján (www.ferto-hansag.hu), a Programok menüpont alatt található.

Gyönyörű állatok a vásáron

Idén is lesz Bikavásár a Fertő–Hanság Nemzeti Parkban! A hagyományos októberi rendezvény, a 14. Dunántúli Magyar Szürke Szarvasmarha Tenyészbika Szemle ma már messze földön híres program lett, kirakodóvásárral, gyerekprogramokkal.

A rendezvény egyik helyszíne a Hídi-major lesz, a Hanság-főcsatorna Fertőszéli-zsilipjénél. A minősített

tenyészbika várományosok felvezetése és bemutatása lehetőséget kínál a tenyésztők mellett az érdeklődő nagyközönség számára is megismereni a régi magyar fajta legfőbb jellemzőit. A vásári forgatag és sokadalom a nemzeti park sarród-lászlómajori látogatóközpontjában lesz, ahol a nap során kézműves termékekkel, hagyományörző programokkal, zenés műsorral várják az érdeklődőket. A gyermekeknek és felnőtteknek szóló műsorok mellett a

vállalkozó szelleműek nemzeti parki rövid túrákon is részt vehetnek.

Világörökségi nap a Fertő-tájon

A 2001 decemberében világörökségi rangot nyert Fertő-táj képviselői 2003. május 18-án vehették át a világörökségi diplomát az UNESCO képviselőitől. Ennek emlékére minden évben megrendezi a világörökségi napot a Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsa és a

Civilek a Fertő-tájért Egyesület. Együttműködő partnerként csatlakozik a tíz település mellé a nemzeti park is. Idén május 16-án, szombaton várják az érdeklődőket a Fertő-parti falvak, mindenhol egy-egy különlegességgel is megismerkedhetnek az érdeklődők. A részvételt a programokon a helyi szervezők pecséttel igazolják, s aki a nap folyamán legalább három település programján részt vesz, értékes ajándékot nyerhet.

A laszlómajori látogatóközpontban játékos ismerkedésre várják ezen a napon az érdeklődőket, a Fertő-táj értékeit kicsiknek, nagyoknak egyaránt ajánlják.

Európai nemzeti parkok napja

Hazánk tíz nemzeti parkja, köztük a Fertő–Hanság Nemzeti Park, változatos programokkal várja az érdeklődőket május 23-án. Lászlómajorban nyílt napot is tartanak.

Az első európai nemzeti parkok 1909. május 24-én alakultak meg, Svédországban egyszerre 9 is. Ennek emlékére 1999 óta ezen a napon, illetve napokon ünneplik az európai nemzeti parkok napját. A rendezvények, programok a védett területek jelentőségére igyekeznek rábreszteni a látogatókat, bemutatják a parkok munkáját és célkitűzéseit, és próbálnak minél szélesebb társadalmi támogatást szerezni a természetvédelem ügyének.

Élményekre hív a természet

Fotó: FHNP, Kisföld

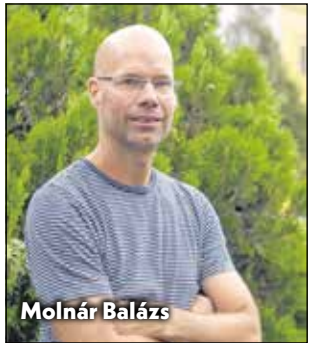
Egy kenuban eveznek

Molnár Balázs húsz éve vezet túrákat a nádasok rejtett világába.

– Elsősorban turisztikai együttműködésünk van a Fertő–Hanság Nemzeti Parkkal, kenutúrákat, madárlesek vezetek, és ha kell, segíték az új túravezetők képzésében is. Húsz éve csinálom saját vállalkozásban – árulta el a Kócsagtollnak Molnár Balázs.

De a turisztikai kapcsolat mellett még egy másik, erős szállal is kötődik a nemzeti parkhoz, s nem csak azért, mert valamikor itt dolgozott.

– A természetvédelmi szemléletem is kötődés, civil természetvédőként is

Molnár Balázs

rendszeresen kapcsolatban vagyok a nemzeti park munkatársaival. Ha látok valamit, amiről tudniuk kell – legyen az szemét a park területén, egy érdekes faj felbukkanása a nádasban, vagy bármi, ami a természet érdekeit szolgálja –, azonnal szólok. Túravezetőként pedig az a feladatom, hogy bemutassam ezt a csodálatos világot – mondta el Molnár Balázs.

Együtt a természetért

Tislér Diána természetvédelmi mérnök 2013 tavaszán kezdett dolgozni a Fertő–Hanság Nemzeti Parkban. Sokat tanult kollégáitól a turisztikai és környezeti nevelési osztályon, viszont még többet szeretett volna tudni erről a tájról németül is, ezért jelentkezett az osztrák Neusiedler See–Seewinkel National Park túravezető tanfolyamára 2015-ben.

– Hálás vagyok ezért a lehetőségért, mert így megismerhettem a partner nemzeti park védett területeit és tevékenységét. Ezután már

Tislér Diána

komplexen – határon átvéve – láttam a természetvédelmi törekvéseket. Tudomásom szerint én vagyok az első magyar állampolgár, aki elvégezte ezt a tanfolyamot. Remélem, ez jó példaként szolgál arra, hogy közösen kell dolgoznunk e táj megvédésén. Nem számít, hogy egy országhatár húzódik át a területen, nem számít, hogy más nyelven beszélünk, a cél közös: megóvni és bemutatni ezt a csodálatos természeti tájat mindenkinek – mondta el Tislér Diána. Az elkötelezett természetvédő ma már vállalkozóként fogadja a látogatókat nemcsak gyalogos, hanem lovas kocsis programokkal is. Mottója sokat

elárul munkájáról és küldetéséről: „A természet nem ismer határokat.”

Közös értékörzés

Taschner Tamás, a Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsának titkára nem csak a világörökségi napok szervezésével kötődik a nemzeti parkhoz, a civil szervezet és a hatósági feladatokat is ellátó Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság ezen túl is szoros együttműködésben dolgozik. Az értékek megőrzése közös feladat.

– Gyakran van közös megjelenésünk nagy rendezvényeken, nemrég pedig a közös programnaplókat is összeállítottuk, így a

Taschner Tamás

társaságba érkező látogatókat is jobban tudjuk kiszolgálni. Egy-egy lehetőségét is erősítjük – sorolta Taschner Tamás, aki 2005 óta szervezi a világörökségi napokat, több száz családot vonzva májusban a Fertő-parti falvakba, a kultúrtáj tíz településére.

– A Fertő-táj Világörökség Magyar Tanácsának és a nemzeti parknak közös az érdeke; megismertetni a látogatókkal a csodálatos vidékünket, és megőrizni az utókornak. A park szakemberei a természet értékeire ügyelnek, mi a településekre, a táj és az itt élő emberek együttélését segítjük a magunk eszközeivel – tette hozzá Taschner Tamás.

Fertő-tekerő

Szigethi Balázs és felesége Fertő-tekerő néven szervezik családi vállalkozásban a Fertő-parti kerékpártúrákat. Hegykő a bázis, a Fertő-táj a megismerni és megszerettetni kívánt terület.

– Természetesen bemutatjuk a Fertő–Hanság Nemzeti

Szigethi Balázs

Park értékeit is, sőt, vannak közös projektjeink is. Tavaly például voltak csoportjaink, akikkel eltekertünk a Csárdakapuig, ott a nemzeti park szervezésében kenutúrára mehettek a résztvevők, majd a vízről visszatérve bicikliztünk újra Hegykőre. Májusban ötszáz résztvevős Fertő-kört is szervezünk, természetesen a nemzeti park területein is. Mi kuriózumot adunk a vendégeinknek azzal, hogy a nemzeti park kincseit is megmutatjuk. Az igazgatóság mindig is nyitott volt felénk, reméljük, az együttműködés is tovább fejlődik – mondta el a Kócsagtollnak Szigethi Balázs.

A legyek kastélya a fertői Esterházy-kastély

A „MAGYAR VERSAILLES”-ként ismert és méltán csodálatot kiváltó fertői Esterházy-kastélyegyüttes első fénykora Esterházy „Fényes” Miklós herceghez kötődik, aki 1762-től haláláig, 1790-ig folyamatosan építkezett, és uralkodói udvarokhoz mérhető rezidenciát hozott létre. Közismert a neki tulajdonított szállóige: „Amit a császár megtehet, azt én is megtehetem!” Hazánk építészeti, művészettörténeti értékű műemlékegyüttese és környezeté mára a barokk-rokokó csodávilágát idézi látványban,

élményben és egész éves programkínálatában.

– A kastély a kor kontinentális jelentőségű műveltségi központja is volt. Évtizedeken át élt és alkotott itt Joseph Haydn (1732–1809) a herceg zenészeként. A hely varázsát erősíti, hogy a zseni világhírű zeneműveit a kastélyban rendezett látványos és fényűző barokk ünnepeken mutatták be. E páratlan művészet- és kultúrtörténeti örökséghez méltó mindaz, amit ma a látogatóknak a kastély és természeti környezete, programsorozata kínál – fogalmazott Egresitsné

Firtl Katalin, az Eszterházi Központ ügyvezetője. – Magyarország legimpozánsabb barokk kastélyában a 2020-as év zenei programja – a helyszín szellemiségének és zenei történeti rangjának köszönhetően – az exkluzivitás legkimagaslóbb minőségét kínálja. A Haydn eszterházi alkotói és életműve által mindent átjárható grandiózus életérzés a jelenkori előadók kiválóságait inspirálja és vonzza Eszterháza évről évre. A zenei programkínálat gerincét adó Kastélykoncertek 2020 évadja a zenei és művészvilág

világklasszis előadóművészeinek és együtteseinek koncertjeire várja a közönséget, annak minden korosztályát. A részletes és időszerű programkínálat az eszterháza.hu oldalon folyamatosan elérhető.

A Kastélymúzeum a barokk-rokokó világ lenyűgöző látványát és fényűző életérzését kínálja: a nyári ebédlő, a sala terrena, a Haydn Terem, az Apolló Terem, a lakk-kabin, a kápolna és a chinoiserie díszítésű hercegnői előszoba. A Pálmaházban látható „Az Esterházyak mesélő kincsei” gyűjtemény, barokk

színháztörténeti túsorán Pietro Travaglia olasz építész, a kor híres színházi festője, díszlettervezője ismerhető meg. A Marionettszínház pedig a Haydn-i örökség leghitelesebb koncerthelyszíneinek egyike. A korabeli víztorony épületében körpanorámás vetítés során tehetnek virtuális sétát a vendégek a XVIII. századi Eszterháza. A kiállítások tárlatvezetéssel látogathatók, magyar, angol és német nyelven. Az Esterházy-kastély belépőjegyével 90 napig a nagyecenki Széchenyi István Emlékmúzeum is megtekinthető. Az impozáns

kastélyegyüttesrel a parkok, a Lés-erdő, a kapcsolódó táj a barokk kertművészet legértékesebb hazai alkotása, amely szintén bejárható. A Cziráky Margit Rózsakert májustól fogadja a nagyközönséget, ahol 8700 rózsátó ígér rendkívüli látvány- és illatélményt, alkalmakként tematikus rózsakerti sétákkal.

A kastély múzeumpedagógiai programkínálata diákokat és felnőtteket is elkalauzol Eszterháza örökségének különleges világába.

eszterhaza.hu

Fotó: eszterhaza.hu

Liba labor – a környezettudatos hulladékkezelésért

Liba labor néven a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság tavaly egy új, rendkívül izgalmas demonstrációs eszközt állított a szemléletformálás szolgálatába. A mozgó szertárral a környezettudatos hulladékkezelést mutatják be a 6–14 éves korosztály számára. A program idén is folytatódik.

– A Liba labor autóval vonatható, utánfutóra felépített „mozgó szertár”, amely az átfogó és környezettudatos hulladékkezelés ismeretét, oktatását segíti elő. Kérésre iskolákba látogatunk el vele. Tavaly mintegy ezer gyereknek volt lehetősége megismerni, kipróbálni a szemléletformálást szolgáló eszközt, a program pedig idén is folytatódik. Az intézmények jelentkezését az oktatás@fhnp.hu e-mail-címen vagy a Csapody István Természetiskola 99/537-520-as telefonszámon várjuk, elsősorban a nemzeti park működési területéről és vonzáskörzetéből – tudtuk meg Goda Istvántól, a nemzeti park környezeti nevelési szakreferensétől. – A Liba labor a nemzeti park egyik legjellemzőbb madárfajáról, a vadlúdról kapta nevét. Általa – a projekt tematikája szerint – a hulladék keletkezéséről követhetjük nyomon annak útját. A szemléltető eszközökkel felhívjuk a figyelmet a hulladék felhalmozásával kialakuló környezeti veszélyekre, de a lehetséges kiútra is. Így például az újrarahasznosításra, a

komposztálásra vagy a környezetkímélő termékek alkalmazására.

– A bemutató anyag fókuszában hétköznapijaink környezettudatossága áll, ugyanakkor a talaj és a természetes vizek szennyezésének csökkentésére is adunk ötleteket, javaslatokat. A mobil szertárban érintőképernyős monitor, illetve monitorhoz kapcsolható digitális kamera is helyet kapott. Ezáltal különféle vízvizsgálatok végezhetőek el, továbbá a vízi rovarfajok bemutatása is színesíti a programot – emelte ki a projekt egyik érdekes vonulatát a szakreferens, aki elmondta: a Liba laborral először tavaly, a soproni Tündérfesztiválon találkozhattak a gyermekes családok. Akkor több száz keresték fel a nemzeti park munkatársai által működtetett bemutatóhelyet. A visszajelzések egyértelműen pozitívak voltak mind a szülők, mind pedig a gyermekek részéről. A helyszínen több környékbeli oktatási intézmény pedagógusának érdeklődését és igényét is felkeltették a nemzeti parki bemutató foglalkozás iránt.

A projekt indulása óta legalább ezer diák ismerkedett játékszerűen a környezettudatosság témakörével. A program idén is folytatódik.

A Liba labor iskolai környezetben tavaly szeptemberben Fertőrákoson debütált. Ezt követően a nemzeti park saját rendezvényén, a lászlómajori Bemutató Majorság és Látogatóközpontban, majd az Európai Hulladékcsökkentési Hét programsorozat keretében megyénk hét iskolájában tartottak a nemzeti park munkatársai tanulságos órákat. Az első osztálytól a nyolcadik osztályig mindenki a korosztályának megfelelő feladatokban mélyülhetett el és keresett közös megoldásokat az egyes problémákra. Ezek alkalmával nagy hangsúlyt fektettek a személyes felelősség hangsúlyozására és

az aktív cselekvés szükségességére.

Íme, néhány az egyes témákat feldolgozó foglalkozások címeiből:

HÚSBA VÁGÓ VALÓSÁG: A játék bemutatja a felszíni vizekben sodródó hulladékszigeteket mint többszörös veszélyforrásokat az élővilágra. Példát ad a hulladék szennyvízgyűjtésére és a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségére.

ILLÚZIÓROMBOLÓ: A résztvevők górcső alá veszik a folyókon keresztül az óceánokba jutó hulladékok pusztító hatását az élővilágra és a mikro műanyagok bekerülését a táplálékláncba.

HELYZETFELTÁRÁS: A játék a különböző történelmi korok hulladékainak jellemző

összetételére és mennyiségére összpontosít, valamint rámutat a jelenkori katasztrófális helyzetre és a megoldási lehetőségekre.

SZEMÉTSZENZOR MONITOR: A környezetbe kerülő hulladékok eróziójáról, a mikrohulladékok kialakulásáról és táplálékláncba való bekerülési folyamatáról, veszélyeiről szól.

IRTÓZAT: E tematika a környezetbe kerülő rovarirtók mint mérgező anyagok táplálékláncra gyakorolt hatását járja körül.

RÉTISAS TÁPLÁLÉKLÁNC: A környezetbe kerülő elektronikus hulladékok mint mérgező anyagok táplálékláncra gyakorolt hatását mutatja be.

Recept-sarok

CSÍKOS CSUKÁS KÁPOSZTA

A Fertő-vidék jellegzetes étele volt az eredetileg csíkhaltól készült csíkos, illetve csukás káposzta. A csíkhalt ma már csak ritkán fordul elő, mert élőhelyeik többségét, a láp-erdőket, mocsarakat lecsapolták. A receptben ezért a ma már védett csíkhalt helyét felváltotta a csuka.

Hozzávalók: egy kilogramm savanyú káposzta, 20 dkg főtt császárhús, 10 dkg zsír, 50 dkg csuka, só, bors, citrom ízlés szerint, egy dl soproni veltelini bor, egy lap rétestészta, 2 tojás.

Elkészítése: a csíkhaltat vágott halat és a császárhúst üvegesre pirítjuk, rátesszük a savanyú káposztát, majd fűszerezünk, felöntjük borral, és néhány percig pároljuk. Már így elkészítve is finom ételt kapunk, de a hatást lehet fokozni: a már kihűlt, összekevert töltelék vékonyra nyújtott réteslap középe-re kis halomba rakjuk, majd felgöngyöljük, és az elkevert tojással megkenjük. Tepsibe helyezük, és forró sütőben 20–30 perc alatt sütjük meg. Jó étvágyat!

Kulináris élvezetek az Alpokalja-Fertő-tájon

Helyi ízekkel és különleges ételkínálattal várja a hozzájuk betérő vendégeket öt étterem

Speciális tematikus hetek keretében a Fertő–Hanság Nemzeti Park szabadon tartott vízi bivaly háziállatainak húsból készült ételkülönlegességeket fog kínálni étlapján öt környékbeli étterem. A gasztronómiai projektet az Alpokalja-Fertő-táj Vidékfejlesztési Egyesület koordinálja, osztrák példát követve.

– A tiroli Brixen-völgyben indult és most általunk átvett kezdeményezés lényege, hogy a részt vevő éttermek séfjei a helyi gazdák által megtermelt minőségi termékeket dolgozzák fel és kínálják vendégeiknek – mondta elöljáróban Kiss-Szabó Renáta, az Alpokalja-Fertő-táj Vidékfejlesztési Egyesület KulinART-koordinátora. – A csatlakozott vendéglátóhelyek – a soproni Erhardt étterem, a Hopsz Café & Grill, a Hotel Sopron ZAKAnT Étterme, a röjtök-muzsaji Szidónia Kastélyszálloda és a hegykői Tornác

Ház étterme – speciális tematikus heteken kínálják a helyi alapanyagokból készült ételeket idén augusztusban és októberben, valamint a következő év februárjában.

A tervek szerint a projektet folytatják, hiszen van rá pályázati lehetőség. Várják további éttermek jelentkezését az Alpokalja-Fertő-táj Vidékfejlesztési Egyesület info@alpokalja-fertotaj.hu e-mail-címén, amelyek 2021-ben csatlakozhatnak a programhoz. Kiss-Szabó Renáta KulinArt-koordinátor bízik abban, hogy e programmal sikerül egy kisebb

„gasztronómiai forradalmat” is elindítani az Alpokalja-Fertő-táj környékén.

– A Fertő-táj sokszínűsége, különleges tájképi és természeti adottságai rengeteg lehetőséget teremtenek a helyi gazdáknak, kézműves kistermelőknak a sokféle termék előállítására. A Fertő–Hanság Nemzeti Parkban található őshonos háziállatok vagy a helyi gazdánál tartott „fertei” szarvasmarha, az erdélyi kopasznyakú tyúk, a különböző kecske- és juhsajtok, zöldségek, egyedülálló ízvilágú zölddiós, homoktövises, otellószőlős lekvárok, fűszerszőrpök mind-mind magas minőséget képviselnek – folytatta a KulinArt-koordinátor, aki részletezte: a termelők, a séfek és az étteremtulajdonosok az elmúlt időszakban a tiroli példa nyomán számba vették a helyi lehetőségeket,

Téglás Edit, Kiss-Szabó Renáta, Páliné Keller Csilla, az Alpokalja-Fertő-táj munkaszervezet vezetője és Katie Tropper a tiroli KochArt koordinátor.

s második körben már kiválasztották azokat a termékeket is, amelyeket a helyi gazdák biztosítanak az éttermek számára a speciális tematikus hetekre.

– Tendencia a világ vendéglátásában, hogy erősödik a regionalitás szerepe; az ideérkező vendégek egyre

inkább a térség ízeire kíváncsiak – tette hozzá Erhardt Zoltán, a projektben részt vevő soproni Erhardt étterem tulajdonos-séfje. A szakember kiemelte: azért is nagyon jó ez az ötlet, mert összehozza a vendéglátókat, séfeket azokkal a termelőkkel, akikkel eddig még nem találkoztak.

Mindez nagy lehetőséget rejt magában.

A program nem csak az ideérkező turistáknak szól, hiszen a külföldi példa azt mutatja, hogy a helyiek is fogékonyak azokra a termékekre és a belőlük készült ételekre, amelyek a saját térségükből származnak.